

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Itseisarvoa vai välineellistämistä?

Taide hyvinvointipalveluissa

Miia Heikkilä

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11 / 2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Miia Heikkilä	Sivumäärä 79 ja 16 liitesivua
Työn nimi Itseisarvoa vai välineellistämistä? Taide hyvinvointipalveluissa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Minna Hautio & Iina- Maria Piilinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja , Humanistinen ammattikorkea koulu, Oona Tikkaaja	
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä pohditaan kysymyksiä hyvinvoinnin ja taiteen liitosta ja selvitetään mahdollisia haasteita, jotka liittyvät taiteilijan ja sosiaali- ja terveyssektorin yhteistyöhön. Hypoteesina on, että taiteilijat ja sosiaali- ja terveyssektorin toimijat näkevät taiteen aseman hyvinvointipalveluissa erilaisena ja heillä saattaa olla erilaisia mielipiteitä ja ennakoasenteita liittyen taiteen itseisarvoon ja taiteen välineellistämiseen.</p> <p>Työn tilaajana toimi Humanistisen ammattikorkea koulun TKI -keskuksen kolmivuotinen Hyvinvoinnin välitystoimisto -hanke. Hanke tarjoaa koulutusta, neuvontaa ja tutkimusta taiteen hyvinvointivaikutuksista. Opinnäytetyön tavoitteena oli edistää taidetoimintaa hyvinvointipalveluissa, parantaa taiteilijan ja sote-sektorin yhteistyötä ja välttää <i>arvotyhjiön</i> muodostumista. Yhteistyötä pyrittiin parantamaan laajentamalla ammattituottajien tietoja taiteilijoiden ja sote-sektorin näkökulmista ja lähtökohdista taiteen käyttöön. Mahdollisten yhteistyötä heikentävien haasteiden kartoittamiseksi käytettiin kyselyä ja teema-haastatteluja, joihin vastasivat taiteilijat ja sote-alan toimijat. Haasteisiin pyrittiin löytämään ratkaisuja kahden erilaisen työkalun avulla. Nämä työkalut, tarkistuslista ja keskustelurunko, auttavat tuottajia ratkaisemaan käytännön asioita ja parantamaan taiteilijoiden ja taiteen tilaajan yhteistyötä.</p> <p>Työn tuloksena todettiin, etteivät taiteen itseisarvo ja välineellistämien sulje toisiaan pois. Suurimpia ongelmia yhteistyössä olivat rahoituksen puute ja sen aiheuttamat eettiset ongelmat, hankeväsymys, ymmärryksen ja arvostuksen puute, oikeiden yhteistyökumppaneiden löytyminen sekä muut käytäntöihin liittyvät asiat. Tärkeintä yhteistyössä oli toimijoiden aito kiinnostus ja halu työskennellä yhdessä taiteen käytön parissa. Muita tärkeitä yhteistyön edellytyksiä olivat hyvin toimivat käytännön asiat, avoin suhtautuminen, toisen ammattikuvan arvostus, luottamus, joustavuus ja ymmärrys taiteen käyttämisestä.</p> <p>Jotta välineellistettyä taidetta arvostettaisiin ja se saataisiin vakiinnutetuksi hyvinvointipalveluihin, tarvitaan tuottajia. Tuottajilla tulee olla hyvä tuntemus kentästä ja heidän tulee osata tarkastella asioita taiteilijan ja sote-sektorin näkökulmista.</p>	
Asiasanat arvot, näkökulma, taide, tuottaja, välineellistäminen, yhteistyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Miia Heikkilä	Number of Pages 79, 16
Title An absolute value or a tool? Art in welfare services	
Supervisor(s) Minna Hautio & Iina-Maria Piilinen	
Subscriber and/or Mentor , Humanistic University of Applied sciences, Oona Tikkaaja	
<p>Abstract</p> <p>The thesis deliberates the bond of art and welfare, and examines possible issues this bond might cause. The hypothesis is that artists and social and welfare workers see the state of art in welfare services differently, and they might hold prejudices and different opinions about the absolute value of art and using it as a tool.</p> <p>This thesis was designed for a triennial project called Hyvinvoinnin välitystoimisto, which is uphold by The Center of research, innovation and improvement of Humanistic University of Applied sciences. The project offers education, information and research about the impacts of art towards health. The aim of my thesis was to improve and establish the function of art in welfare services by improving the collaboration and avoiding possible conflicts between artist and social and health workers. This was possible by widening professional knowledge about the viewpoints of different operators operating in the field of art. To examine the possible challenges in the collaboration I used an inquiry and theme interviews, which were headed to artists and social and health workers. Easing the practical matters and improving cooperation between the artists and the client and, in addition, helping producers work by using different kinds of work tools such as check lists and conversation frames which were designed to solve the occurring challenges.</p> <p>As a result of the thesis it can be concluded that absolute value of art and using it as a tool are not exclusive. The biggest problems in collaboration are lack of funding and ethical problems regarding, project tiredness, lack of understanding and valuating, the difficulties of finding the right working partners and other related practices in matter. The most important thing in collaboration is a genuine interest of operators and their will to work together, well-functioning practical matters, open approach, valuation of other professional images, understanding of using art, trust and flexibility.</p> <p>Producers who have good knowledge of the field, who know how to examine cases both the artists and the social and healthcare sectors point of views, and who are willing to work with different perspectives are the key to the growth of valuating art and stabilizing it in welfare services.</p>	
Keywords art, collaboration, personal conducts, producer, understandings, values	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KESKEISET KÄSITTEET	7
2.1 Taiteen soveltava käyttö	7
2.2 Muut keskeiset käsitteet	8
3 TAITEEN ASEMASTA JA MERKITYKSESTÄ	11
3.1 Arvot	11
3.2 Taiteen itseisarvo	12
3.3 Taiteen asema hyvinvointipalveluissa	13
3.3 Hyvinvointitaide	13
4 AINEISTON KERÄÄMINEN	15
4.1 Aineiston keräämisen menetelmät	15
4.2 Haastatteluiden rakenne	17
4.3 Haastateltavien valinta ja rajaus	18
4.4 Taustatiedot haastateltavista	19
5 NÄKÖKULMAT JA HAASTEET	23
5.1 Sosiaali- ja terveysalan näkökulmat	23
5.2 Taiteilijoiden näkökulmat	27
5.3 Taiteen soveltavan käytön haasteita	31
6 AINEISTON ANALYYSI	36
6.1 Onnistuneen yhteistyön edellytykset	36
6.2 Hyvinvointitaide ja taiteen asema	43
7 TYÖSKENTELYN APUVÄLINEET	45
7.1 Tarkistuslista	45
7.2 Keskustelurunko	50
8 YHTEENVETO	55
LÄHTEET	59
LIITTEET	63

1 JOHDANTO

Halusin yhdistää opinnäytetyössäni tärkeät ja ajankohtaiset aiheet, taiteen ja hyvinvoinnin. Taiteen soveltaminen sosiaali- ja terveysalan (myöhemmin lyhettynä *sote*) palveluihin antoi mahdollisuuden näiden kahden ajankohtaisen aiheen yhdistämiseen. Taidetta on käytetty pitkään hyvinvointipalveluissa ja varsinkin viime vuosina sen käyttö on yleistynyt entisestään (Kosonen 2013). Erilaisia taide- hankkeita ja projekteja pannaan alulle jatkuvasti. Kuitenkin samaan aikaan voidaan todetta, ettei taide ole ”juurtunut”, eli vakiintunut *sote*-alan rakenteisiin, vaikka tämä tavoite onkin esiintynyt monien hankkeiden ja projektien päämääränä. (Liikanen 2003, 20; Rosenlöf 2014.)

Opinnäytetyöni tilaajana toimi Humanistisen ammattikorkeakoulun kolmivuotinen Euroopan sosiaalirahaston rahoittama Hyvinvoinnin välitystoimisto -hanke, joka kehittää taiteen tuotantoa ja markkinoita kokoamalla taiteilijat, tuottajat, *sote*-alan ammattilaiset ja opiskelijat yhteen järjestämällä koulutusta, verkostointia, tukea ja neuvontaa. Hankkeen tavoitteena on kasvattaa tuottajan roolia luovissa projekteissa. (Hyvinvoinnin välitystoimisto 2015.)

Tuottaja on vielä osalle tuntematon ammattinimike. Kuitenkin monien alojen ja projektien joukossa on huomattavissa haasteita, jotka ammattitaitoinen tuottaja pystyisi ratkaisemaan. Taiteen soveltaminen hyvinvointipalveluihin nostaa esiin tällaisia haasteita ja kentällä onkin havaittu tuottajan tarve (Kauppinen 2014). Tämä tarve on huomioitu muun muassa uusissa koulutusohjelmissa. Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia aloitti syksyllä 2015 kaksi uutta linjaa: Soveltava taide ja Luova tuottaja. Tarvetta näille kahdelle kulttuurialan ylemmälle koulutuslinjalle kuvattiin näin: *”Tarvitaan tekijöitä, jotka pystyvät joustavaan työskentelyyn uudenlaisissa toimintaympäristöissä ja monialaisissa ryhmissä”* (Turun ammattikorkeakoulu 2015).

Yhteistyötä taiteilijan ja *sote*-sektorin välillä saattaa hankaloittaa kyseisten toimijoiden erilaiset arvomaailmat, sekä taiteilijan taidekeskeinen ja *sote*-sektorin toimenpidekeskeinen lähestyminen taiteen käyttöä kohtaan. Erilaiset näkökulmat ja arvomaailmat saattavat olla vaikeasti yhdistettävissä (Bardy, Haapalainen, Isotalo & Korhonen

2007, 162). Yhteistyö voi kärsiä, kun yhteinen ymmärrys siitä, mitä ollaan tekemässä ja mitkä ovat yhteistyökumppaneiden lähtökodit puuttuvat. Haasteita yhteistyöhön saattaa aiheuttaa lisäksi soveltavan taiteen käytön laaja ja määrittelemätön termistö.

Työssäni keskityn tarkastelemaan yhteistyön edellytyksiä kvalitatiivisesti haastatteluiden avulla. Haastatteluissa kartoitan taiteilijoiden ja sote-sektorin erilaisia käsityksiä hyvinvoinnin ja taiteen liitosta. Vastauksilla etsitään ratkaisuja siihen, miten yhteistyötä eri lähtökodista tulevien toimijoiden välillä voitaisiin parantaa. Tutkin, miten kentällä toimivat taiteilijat ja sote-sektorin toimijat näkevät hyvinvointipalveluissa käytettävän taiteen vaikutuksen niin taiteeseen että sen kohtajiin. Tutkin lisäksi millaisia suhtautumisia toimijoilla on käsitteistä *taiteen itseisarvo*, *taiteen välineellistäminen* ja *hyvinvointिताide* kohtaan. Käytännön työkalu- ja toimintamallien, kuten tarkistuslistan ja keskustelurungon avulla helpotetaan tuottajan työskentelyä ja etsitään ratkaisuja esiin nouseviin haasteisiin.

Tavoitteenani on parantaa yhteistyötä taiteilijan ja tilaajan välillä hyödyntämällä tuottajan ammattitaitoa ja lisäämällä tuottajan tietoa toimijoiden näkökulmista ja arvo-maailmoista. Toimiva yhteistyö taiteilijan ja sote-sektorin välillä on tärkeää, sillä loppujen lopuksi se tarjoaa taiteelle paremmat mahdollisuudet vakiintua hyvinvointipalvelujen rakenteisiin (Rosenlöf 2014, 92). Lisäksi haluan selkiyttää tunnetuimpia taiteen käyttöön liittyviä termejä ja käsitteitä, kuten *taiteen soveltava käyttö* ja *hyvinvointिताide*. Haluan tutkia käsitteiden ja termien merkityksiä, jotta tulevaisuuden tuottajilla olisi helpompaa valita oikeita termejä ja toimintamalleja oikeisiin tilanteisiin ja tilauksiin.

Työni tarkoitus ei ole yrittää määrittää taiteen merkitystä tai sen arvoa. Minusta tuottajan tehtävä on nostaa esiin sosiaalisia ja kulttuurillisia kysymyksiä. Tuottajalla on mahdollisuus aloittaa yhteiskunnassa pohdiskelevaa keskustelua, joka tulee toivottavasti pitkällä tähtäimellä helpottamaan tuottajien ja taiteilijoiden työllistymistä, sekä taiteen vakiintumista hyvinvointipalveluihin.

2 KESKEISET KÄSITTEET

Koska työni tutkii osittain käsitteiden ja termien merkityksiä, on tärkeää aukaista seuraavat käsitteet rajaamatta niitä kuitenkaan liian yksiselitteisesti. Käsitteet eivät aina ole yksiselitteisiä, eikä niitä ole välttämättä mahdollista määrittää tarkasti. Tämä saattaa johtua siitä, että käsitteet ja termit voivat pitää sisällään merkityksiä ja tavoitteita, jotka ihmiset ovat muodostaneet omien lähestymistapojensa ja arvojensa mukaan.

2.1 Taiteen soveltava käyttö

Taiteen soveltavan käytön käsite on laaja, minkä vuoksi on ymmärrettävää, että termi nostaa esiin keskustelua ja erilaisia mielipiteitä. Taiteen soveltava käyttö voidaan käsitellä taiteena, jota sovelletaan erilaisiin ympäristöihin erilaisille kohderyhmille. Kannattaa kuitenkin huomioida, että kaikki taide, jota viedään taidekentän ulkopuolelle uusille kohderyhmille ei välttämättä ole taiteen soveltavaa käyttöä. Olennaista taiteen soveltavalle käytölle on tavoitteiden ja tarkoitusperien määrittäminen. Varsinainen päämäärä ei kuitenkaan aina ole toiminnan haluttu lopputulos, vaan tärkeäksi koetaan myös taiteen luomisprosessi, joka osallistaa ja haastaa taiteilijan lisäksi taiteen kohtaajia. (Kauppinen 2015.)

Työssäni lähestyn taiteen soveltavaa käyttöä hyvinvointipalveluissa. Tavoitteina saatavat tällöin olla esimerkiksi hyvinvoinnin kokemusten edistäminen, virkistäytyminen tai elämän laadun parantaminen taiteen avulla (Lehtonen 2015). Taiteen soveltava käyttö voi ilmetä hyvinvointipalveluissa sairaalan taidenäyttelyä, yhteisöllisenä tai osallistavana taidetoimintana, performanssina, teatterina, työpajana tai lukuisina muina keinoina ja teoksina. Pelkkä taideteos sairaalan seinällä on vain yksi esimerkki taiteen soveltavasta käytöstä (Liikanen 2003, 41 & 44).

Taiteen soveltava käyttö on yksi määritelmä muiden termien joukossa. Taiteelle, jota luodaan taidekentän ulkopuolelle on kehitetty lukuisia termejä, joille ei löydy tarkkoja yksiselitteisiä määritelmiä, esimerkkeinä *taidelähtöiset menetelmät*, *osallistava taide*,

sekä uusimpana tulokkaana *hyvinvointitaide*. Myös englannin kielestä on noussut termejä, kuten *social art*, *community art* ja *cross sectoral art*.

2.2 Muut keskeiset käsitteet

Hyvinvointi

Hyvinvointi voidaan jakaa terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin, koettuun hyvinvointiin ja elämänlaatuun. Hyvinvointi voi tarkoittaa yksilön tai yhteisön hyvinvointia. Yhteisön hyvinvointiin liittyvät muun muassa elinolot, työllisyys sekä toimeentulo, kun taas yksilön hyvinvointiin liittyvät sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttamisen mahdollisuus, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014.) Nämä kaikki ja mahdolliset muut tekijät muodostavat yhdessä hyvinvoinnin. Voidaan siis päätellä, että hyvinvointi on kokemusperäistä ja kattaa kokonaisvaltaisen tunteen omasta suhtautumisesta elämään. Mitä enemmän hyvinvointia on opittu tarkastelemaan kokonaisvaltaisena kokemusperäisenä asiana, sitä läheisemmin taide on katsottu kuuluvan osalliseksi kantamaan vastuuta hyvinvoinnin edistämisestä (Keski-Suomen taidetoimikunta 2011, 10). Hyvinvoinnin edistämällä tarkoitetaan toimintaa, jonka seurauksena yhteisön tai yksilön kokemus hyvinvoinnista kasvaa (Liikanen 2003, 37).

Hyvinvoinnin tarkka määrittelemineen on hankalaa, sillä kokemukset hyvinvoinnista ovat hyvin yksilöllisiä (Mattila 2009). Työssäni hyvinvoinnilla tarkoitetaan kokemusperäistä ja kokonaisvaltaista tunnetta omasta elämästä. Siihen sisältyy tunteita fyysisestä, henkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista.

Taide

Suomen lakiin on määrätty yksilön perusoikeus taiteeseen, joka tarkoittaa käytännössä sitä, että jokaisella tulisi olla yhtäläinen oikeus rikastuttaa elämäänsä taiteen avulla ja päästä toteuttamaan omaa luovuuttaan (Opetusministeriö 2002, 6). Taide jaetaan lajeihin ja niiden alalajeihin, eli genreihin. Taiteenlajeihin kuuluvat muun muassa tanssi, visuaaliset taiteet, musiikki, kirjallisuus ja teatteri. Taide on usein liitoksissa aikaan, paikkaan, hetkeen, tekijään ja kokijaan. Tämä vaikuttaa taiteen lajitte-

luun ja määrittelyyn, jonka vuoksi jaottelut eivät ole aina absoluuttisia. (Luodeslampi & Väisänen 2010, 15.)

Taidetta ei synny vain ammattitaiteilijoiden yksinluomisen tuloksena. Taidetta syntyy yhtälailla osallistavan tai yhteisöllisen taideprosessin myötä. Kun kyseessä on sosiaalinen ja ihmisiä osallistava luomisprosessi, puhutaan usein *osallistavasta* tai *yhteisötaiteesta* (Lehtonen 2015). *Teos* on yleensä taiteen materiaallinen lopputulos (Luodeslampi & Väisänen 2010, 15). Silti itse prosessi ja taiteen luominen saattaa olla yhtälailla osa taideteosta. (Liikanen 2003, 28; Kauppinen 2014). Työssäni taiteella tarkoitetaan konkreettista teosta tai prosessia, jonka on toteuttanut ammattitaiteilija valitsemallaan taiteenlajilla, joko yksin tai yhdessä muiden ihmisten kanssa.

Taiteilija

Käsitteenä taiteilija on liitoksissa aikaan, paikkaan, tilanteeseen ja kokijaan samalla tavalla kuin taide. Taiteilija tarkastelee ympäristöään ja luo taidetta omilla ehdoillaan tai tilaustyönä määrätyillä menetelmillä ja raameilla. Hänideoi ja löytää uusia mahdollisuuksia, sekä kehittää ympäristöään taiteen avulla. (Opetusministeriö 2002, 6.) Taiteilija toimii teosten tekijänä yksin tai yhdessä muiden osallisten kanssa. Työssäni taiteilijalla tarkoitetaan ammatillisen koulutuksen saanutta taiteilijaa, joka luo taidetta työkseen.

Tilaaja

Tilaaja on se, joka tilaa taidetta itselleen, yhteisöön tai tietyille kohderyhmälle. Tilaaja voi olla käytännössä kuka tahansa, aina yksityishenkilöstä, työyhteisöihin tai organisaatioihin asti. Työssäni tilaajatahot on rajattu hyvinvointipalveluiden kenttään. Tilaajana voi tällöin toimia esimerkiksi vanhainkoti, sairaala, hoito- tai palvelukoti tai jokin muu hyvinvoinninlaitos.

Termit

Termeillä tarkoitetaan työssäni taiteen soveltavaan käyttöön liittyvää käsitteistöä ja ammattisanastoa. Esimerkkeinä soveltava taide, osallistava taide ja yhteisötaide.

Tuottaja

Tuottajalla tarkoitetaan työssäni ammattituottajia, jotka ovat suuntautuneet tuottamaan taidetta hyvinvointipalveluihin yhteistyössä taiteilijoiden ja sote-alan toimijoiden kanssa. Tuottaja toimii yhteistyön ja toiminnan mahdollistajina ja ottaa työskentelysäännön huomioon taiteilijan sekä taidetta tilaavan sote-sektorin.

Kohderyhmä

Kohderyhmällä tarkoitetaan taiteen vastaanottajia. Työssäni kohderyhminä ovat hyvinvointipalveluiden asiakkaat, joille taiteen saavuttamisen kynnystä on pyritty madaltamaan. Heitä voivat olla esimerkiksi vanhukset, lapset, mielenterveyspotilaat, hoitokotien asukkaat tai muut hyvinvointipalveluiden käyttäjät ja asiakkaat.

3 TAITEEN ASEMASTA JA MERKITYKSESTÄ

Taiteen asemasta ja sen merkityksestä on käyty paljon keskustelua. Taiteen merkitykselle ei voida löytää yhtä tarkkaa määritelmää, sillä taiteen merkitys on henkilökohtainen samoin kuin kokemus hyvinvoinnista. Taiteen merkitystä voidaan kuitenkin tarkastella tietyn kokijan, kuten esimerkiksi taiteilijan, tilaajan, kohderyhmän tai koko yhteiskunnan näkökulmasta.

Opetus ja kulttuuriministeriö kiteyttää taiteen merkityksen näin: *”Taide on mahdollisuus yksilöiden ja yhteisöiden kehittymiselle. Taiteesta ammentamalla niin yksilöt kuin yhteisötkin saavat arvoa, mieltä ja sisältöä pyrkiessään tavoitteisiinsa”* (Von Brandenburg 2008, 13). Keskustelua taiteen merkityksestä on tuotu esiin esimerkiksi Nuoren Voiman Liiton TAIDE2015- hankkeella, jonka tehtävänä on kiinnittää huomiota taiteen tekijöihin ja taiteeseen ja nostaa taiteen arvostusta, rahoitusta sekä asemaa. (Yle 2015.) Hanke järjesti yhteistyössä #kulttuurinvälilikysymyksen- kampanjan kanssa kevään 2015 eduskuntavaalien aikana haasteen, joka haastoi poliitikot ja taiteilijat yhteiseen keskusteluun taiteen arvosta ja sen roolista yhteiskunnassa. (Mt.)

3.1 Arvot

Arvot säätelevät monella tapaa elämää. Ne kertovat siitä, mitä halutaan saavuttaa, mitä pidetään tärkeänä ja minkä pohjalta toimitaan. Arvot voivat olla piilotettuja, näkyviä, tiedostettuja tai tiedostamattomia. Ne voivat olla opittuja, niihin ollaan voitu kasvaa tai ne voivat olla itsenäisen pohdinnan tulosta. Arvot ovat usein liitoksissa ihmisenä olemiseen, muistoihin ja elämään. (Luodeslampi & Väisänen 2010, 38.)

Yhteistyössä arvojen tunnistaminen on tärkeää, sillä ne auttavat luomaan tavoitteet toiminnalle ja motivoivat niiden saavuttamiseen. Jos toisen arvoja ei tunnisteta ja projektia viedään eteenpäin vain omien arvojen varassa, voidaan puhua *arvotyhjiöstä*. Arvotyhjiössä yhteistyö on hedelmätöntä ja ristiriitoja syntyy helposti. (Launonen 2002.)

3.2 Taiteen itseisarvo

Arvoja voidaan määritellä erilaisiin kategorioihin, esimerkiksi aineellisiin tai henkisiin arvoihin sekä väline-, tai itseisarvoihin (Launonen 2002). 1800-luvulla alkoi taiteen itseisarvon historia, jolloin alkoi taiteen autonomisen aseman ja universaalisuuden korostus (Liikanen 2003, 153). Ajatus ”*taide taiteen vuoksi*” (ransk. *l’art pour l’art*) sai tällöin alkunsa. Lauseella korostettiin taiteen asemaa ja sitä, ettei taiteella tarvinnut olla muita kuin taiteellisia päämääriä. (Kantokorpi & Majava 2015, 7.)

Suomessa taiteen itseisarvo on turvattu perustuslaissa. Perustuslaissa sanotaan: ”*Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu*”. Nykypäivän Suomessa valtion tehtävä on turvata taiteellisen toiminnan julkinen tuki, sekä mahdollistaa edellytykset taiteen luomiseen ja ylläpitämiseen. Suomen laki säätelee valtion tehtäviä ja mahdollistaa, että sellaista taidetta luodaan, jolle ei ole suurta kysyntää ja joka ei tavoittele muita välineellisiä arvoja. (Opetusministeriö 2002, 64.)

Usein taiteen soveltamisen yhteydessä nousee negatiivisesti sävyttynyt keskustelu *taiteen välineellistämisestä*. Historia voi aiheuttaa kauhukuvia taiteen välineellistämisestä muiden, kuin taiteellisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Taiteen itseisarvo voidaan kokea olevan uhattuna, jos taide nähdään pelkästään välineellisenä arvona (Bardy, Haapalainen, Isotalo & Korhonen 2007, 28). Taidetta on kuitenkin aina käytetty välineenä eri tarkoituksiin, milloin uskonvahvistukseen, kansanvalistamiseen, vallan osoittamiseen tai puhtaasti viihdyttämiseen. Tällä hetkellä taiteen välineellistäminen on keskittynyt yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämiseen. Taiteen itseisarvon kysymyksen jatkuva esiintuominen voi aiheuttaa joissain tilanteissa ongelmia. Taide voidaan nostaa liian korkealle jalustalle, jolloin sen saavutettavuus hankaloituu niille, jotka eivät ole taiteen ammattilaisia tai aktiivisia taiteen harrastajia. (Kantokorpi & Majava 2015, 6-8.)

Taiteen soveltaminen tai välineellistäminen hyvinvointipalveluihin ei välttämättä merkitse taiteen itseisarvon katoamista. Välineellistäminen voi aukaista taiteelle uusia mahdollisuuksia tuomalla taiteen kentälle enemmän rahaa ja markkinoita, sekä tarjoamalla taiteilijoille enemmän työllistymismahdollisuuksia. (Colliard, Haapalainen, Himberg, Laiho & Torkko 2010, 10.)

3.3 Taiteen asema hyvinvointipalveluissa

Useille ihmisille taide ja sen aiheuttamat elämykset kuuluvat hyvän elämän edellytyksiin. Toisille taide voi mahdollistaa itseilmaisun ja vapaan luovuuden, toisille se voi olla mahdollisuus työllistyä. Tällaiset asiat, kuten hyvän elämän kokeminen, itseilmaisun vapaus ja toimeentulo ovat tuotu esiin hyvinvoinnin määritelmässä. (Liikanen 2003, 40.)

Taiteen asemaa hyvinvointipalveluissa voidaan hahmottaa ainakin kahdesta eri suunnasta. Ensimmäiseksi taide voidaan nähdä itseisarvoisena, autonomisena ja muista tavoitteista riippumattomana. Tällöin taide on itse arvokasta, eikä sillä tarvitse olla merkittävää välineellistä arvoa. Taide voidaan silloin kokea hyvinvointia edistäväksi, kun se tuo ihmisille mahdollisuuden ilmaista itseään tai työllistäessään taiteilijoita. Taidetta voidaan lähestyä myös välinearvona, jolloin taide toimii apuvälineenä arvokkaana koetun tavoitteen saavuttamiseksi. Tavoitteena voi toimia esimerkiksi hyvinvoinnin edistäminen. (Vuoslampi & Väisänen 2010, 38; Naukkarinen 2005b, 10.)

3.3 Hyvinvointitaide

Uusin termi, joka esiintyy taiteen soveltavan käytön yhteydessä ja etenkin mediassa on *hyvinvointitaide*. Hyvinvointitaide on noussut ”trendikkääksi” termiksi, jota käytetään paljon hankkeiden rahoituksessa. (Viljanen 2014.) Hyvinvointitaiteessa hyvinvoinnin ja taiteen käsitteitä ei ole erikseen määritelty, mikä hankaloittaa näiden kahden epämääräisen käsitteen yhdistelmän määrittämistä. Termissä korostuu tavoitteellinen etuliite *hyvinvointi*. Kuten aikaisemmin todettiin, hyvinvointia ei voida määrittää tiettyyn käsitteeseen, sillä hyvinvointi koostuu monesta eri osa-alueesta ja henkilökohtaisesta kokemuksesta (Mattila 2009). Myös taiteen rajoista ollaan keskusteltu paljon, mutta siihenkään ei ole yhtä tarkkaa määritelmää (Bardy, Haapalainen, Isotalo & Korhonen 2007, 21).

Moni on kuullut lauseen *taide ja kulttuuri edistävät hyvinvointia*. Yleisesti, kun puhutaan hyvinvointitaiteesta ihmisille saattaa nousta ajatus taiteesta, joka on esteettisesti

miellyttävää ja nautinnollista, mutta taide on paljon muutakin. Taide on tunteita ja kokemuksia, eikä se ole välttämättä aina kaunista ja miellyttävää. (Norppa 2014; Rosenlöf 2014, 92.)

4 AINEISTON KERÄÄMINEN

Seuraavaksi käyn läpi tutkimusmenetelmiä, joita käytin aineiston keräyksessä. Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Se perustuu yritykseen ymmärtää ja kartoittaa kenttää, missä tuottaja toimii. Keskeistä laadullisessa tutkimuksissa on yleensä merkitysten pohtiminen, mikä sopii tutkimusaiheeseen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 23.) Menetelminä käytettiin valmiita aineistoja, Webropol- kyselyä (Liite 4) ja teemahaastatteluja (Liitteet 1-3).

4.1 Aineiston keräämisen menetelmät

Kysely

Webropol -kysely toteutettiin yhdessä opiskelijakollega Niina Turusen kanssa. Kyselyn vastaustietoja käytettiin hyväksi hänen opinnäytetyössään, joka käsittelee Hyvinvoinnin välitystoimiston järjestämien seminaarien ja koulutuksien sisältöä. Kysely oli työssäni pienemmässä asemassa, kuin haastattelut. Kysely toteutettiin ennen haastatteluja ja sen tavoitteena oli selkeyttää haastattelujen rakennetta ja teemoja, sekä kartoittaa taiteilijoiden ja sote-alan toimijoiden mielipiteitä ja asenteita taiteen käytöstä ja kentän termistöstä.

Kysely jakautui neljään osioon: *taustatietoihin, koulutustarjonta toiveisiin, termistön tuntemukseen sekä arvo-osioon*. Kysely sisälsi yhteensä 25 kysymystä, joista osa oli monivalinta- ja osa avoimia kysymyksiä. Kyselyn avulla selvitettiin taiteilijoiden, sote-sektorin ja tuottajien asenteita taiteen käytöstä, taiteen itseisarvosta ja kentällä vallitsevasta termistöstä. Kyselyä lähetettiin verkkokyselynä taiteilijoille, tuottajille ja sote-alan ammattilaisille sekä näiden alojen opiskelijoille. Vastaajilla oli noin kolme viikkoa aikaa vastata kyselyyn. Kyselyyn osallistui yhteensä 71 vastaajaa, joista runsaat 41 vastaajaa olivat taiteilijoilta. Sote-alan toimijoista vastaajia oli 13 ja tuottajista yhdeksän. Opiskelijoita vastasi yhteensä seitsemän kappaletta. Kolme kappaletta opiskelijoista olivat kulttuurituotannon, kaksi sote-alan opiskelijoita ja yksi taide-alan opiskelija. Kaksi vastaajaa opiskeli sekä sote- että taidealaa.

Kysely taulukko. Vastanneita 71.

Mikä sinulle on tärkeää soveltavan taiteen projekteissa? Valitse mielestäsi viisi tärkeintä kohtaa. Voit vastata vaikei sinulla ole aikaisempaa kokemusta soveltavan taiteen projekteista?	Vastaajat
Löytää yhteinen kieli eri alan toimijoiden välille	27
Verkostojen luominen ja ylläpitäminen	38
Juurruttaa taide osaksi sosiaali- ja terveysalaa	50
Selkeä ja säännöllinen viestintä toimijoiden kesken	13
Tavoitteiden yhteinen kartoittaminen	22
Seuranta ja tuloksellisuuden mittaaminen	9
Raportointi ja kunnon lopetus	7
Ammattiosaamisten vahvuuksien ja heikkouksien tasavertainen huomioiminen	13
Selkeä työn ja vastuunjako	26
Positiivisen asenteen ja innostuksen ylläpitäminen	37
Yhteistyön taloudellinen tuottavuus	11
Taiteen itseisarvon säilyttäminen	39
Hyvinvoinnin edistäminen	52
Joku muu	11

Kyselyn vastauksia analysoidessani tein hypoteesin, jonka mukaan tärkeintä yhteistyön onnistumisessa on mahdollistaa taiteilijoiden ja sote-alan molemminpuolinen arvostus ja arvojen säilyminen. Merkittävänä asioina kyselyn vastaajat pitivät hyvinvoinnin edistämistä, taiteen vakiinnuttamista sote-alan rakenteisiin, taiteen itseisarvon säilyttämistä ja verkostojen luomista sekä niiden ylläpitämistä. Oli yllättävää, miten hyvinvoinnin korostaminen oli suuressa roolissa, vaikka sote-sektorin vastaajia oli huomattavasti vähemmän, kuin taidealan vastaajia. Havaintoni kyselyn tuloksista vaikuttivat siihen millaisia kysymyksiä valitsin myöhempiin haastatteluihin ja mitkä termit päätin ottaa tarkempaan tarkasteluun. Kyselyn tulosten perusteella huomasin, että erityisesti taiteen itseisarvo, taiteen välineellistäminen ja hyvinvointitaide aiheuttivat hämmennystä ja kritiikkiä.

Haastattelut

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran Tutki ja kirjoita -kirjassa kerrotaan, että haastattelu valitaan usein seuraavista syistä:

- halutaan korostaa ihmistä tutkimustilanteessa subjektina
- kysymyksessä on tuntematon alue
- halutaan sijoittaa puhe laajempaan kontekstiin
- halutaan selventää saatavia vastauksia ja syventää saatavia tietoja tai halutaan tutkia arkoja tai vaikeita aiheita (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35-36).

Tutkimukseni täytti kaikki nämä kriteerit ja siksi merkittävimmät aineistoni olivat haastattelut. Haastatteluiden avulla pääsin analysoimaan syvemmin taiteilijoiden ja sote-alan ammattilaisten vastauksia.

4.2 Haastatteluiden rakenne

Valitsin haastattelutyypiksi teemahaastattelun. Laadin haastatteluille valmiit rungot, mikä on teemahaastatteluille yleistä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208). Rungot jaettiin kolmeen osioon: *taustatietoihin ja asenteisiin, termistön tuntemukseen sekä arvoihin*. Pyrin pitämään haastattelut mahdollisimman vapaina ja keskustelevisina, joten kysymysten tarkka muoto ja järjestys vaihtelivat tilanteiden ja haastateltavien mukaan. (Mt.)

Haastatteluiden kestot vaihtelivat 45 minuutista yhteen tuntiin ja 45 minuuttiin. Nauhoitin jokaisen haastattelun ja litteroin ne haastatteluiden päättymisen jälkeen. Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina kasvotusten sekä Skypen ja puhelimen välityksellä. Poikkeuksena oli yksi ryhmähaastattelu kahden kuvataiteilijan kanssa.

Kysyin haastateltavilta osallistumisen motivaatiosta ja mahdollisista esteistä osallistumiseen. Oleellinen osa haastatteluja oli näkökulmaerojen kartoittaminen. Kysyin kaikilta haastateltavilta mielipiteitä käsitteisiin *taiteen itseisarvo*, *taiteen välineellistäminen* ja *hyvinvointitaide*. Tärkeitä kysymyksiä olivat kysymykset toimivan yhteistyön edellytyksistä. Kysyin haastateltavilta, mitkä asiat koettiin esteinä yhteistyölle ja mistä asioista taiteilijan ja tilaajan tulisi keskustella ennen yhteistyön alkamista. Kysyin

myös ehdotuksia käytännön työkaluun, joka helpottaisi yhteistyötä ja mahdollisten näkökulmaerojen yhdistämistä. Haastatteluissa selvitin, mitä mieltä haastateltavat olivat soveltavan taiteen laajasta termistöstä. Kysyin lisäksi, mitä taiteen käytön termejä he itse suosivat työskentelyssään.

4.3 Haastateltavien valinta ja rajausta

Aloittaessani aineiston keräämistä, en ollut etukäteen määritellyt, kuinka monta haastattelua aion käyttää työssäni. Halusin kerätä paljon mielipiteitä, jonka vuoksi aineistosta tuli laaja. Haastateltavien lukumäärä ei ollut oleellinen, koska työni perustuu laadulliseen tutkimukseen, eikä sen tarkoituksena ole kartoittaa tilastollista tietoa (Hirsjärvi & Hurme 2008, 181). Laadullisessa tutkimuksessa ei ole välttämätöntä käyttää kaikkea kerättyä materiaalia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 225). Aineiston määrä oli riittävä, kun olin kerännyt tarpeeksi reliaabelia aineistoa, eli aineistoa, jossa samat teemat ja vastaukset toistuvat eri haastateltavien kesken. Vaikka toistuvuuden kannalta ei pystytäkään tekemään yleistettäviä päätelmiä, pystytään sen avulla tuomaan esiin ne asiat, jotka ovat merkittäviä ja jotka tuottajan kannattaa ottaa huomioon työskennellessään taiteilijoiden ja sote-alan toimijoiden kanssa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 181-182 & 231.)

En rajannut haastateltavien valinnassa taidekenttää vain kuvataiteeseen, enkä hyvinvointipalveluita pelkästään sairaalatoimintaan. Työhöni oli tärkeää saada erilaisia näkökulmia, joten tilaajia ja taiteilijoita valittiin eri organisaatioista ja taiteen eri aloilta. Syy, miksi haastateltavina oli kolme kuvataiteilijaa johtuu siitä, että jokaisella heistä oli omat lähtökohtansa luoda taidetta. Haastateltavat olivat suurimmaksi osaksi Varsinais-Suomen seudulta, mutta tätä rajausta ei tehty tietoisesti. Haastateltavien valinnassa keskityin heidän haluunsa ja kiinnostukseensa toteuttaa yhteistyötä. Pääasia haastateltavien valinnassa oli, että jokaisella oli ollut jonkinlainen kokemus taiteilijan ja sote-sektorin väliseen yhteistyöhön.

Tässä työssä tuottajien näkökulmiin keskittyminen ei ollut olennaista, mutta analyysissä otin huomioon tuottajien mielipiteitä aiemmin teettämieni tuottaja-haastatteluiden pohjalta (LIITE 2).

Haastattelu näyttelijä Jussi Lehtoselle oli rakenteeltaan hieman erilainen, koska sen avulla halusin saada lisätietoa soveltavan taiteen termistöstä.

4.4 Taustatiedot haastateltavista

Haastattelin yhteensä kahdeksaatoista henkilöä, joista kuusi oli sote-alan edustajaa ja seitsemän ammattitaiteilijaa. Loput viisi haastateltavaa olivat tuottajia.

Taiteilijat

Kati Immonen on kuvataiteilija, joka on tehnyt myös tilaustöitä sairaaloihin. Hän luo omien sanojensa mukaan enimmäkseen perinteistä helposti lähestyttävää kuvataidetta. (Immonen 2015.) Haastattelu tehtiin ryhmähaastatteluna yhdessä Minna-Maija Lappalaisen kanssa.

Meiju Niskala haluaa luoda osallistavaa nykytaidetta, jonka lähtökohtana on keskustella ympäröivistä arvomaailmoista. Teoksillaan Niskala haluaa saada ihmiset kohtaamaan itsensä, toisensa ja ympäröivän maailman. Niskala on tehnyt tilaustöitä, mutta niissä hän korostaa henkilökohtaista lähestymistään aiheeseen ja sitä, että hänellä täytyy olla aiheesta sanottavaa, eli jokin ”missio”. (Niskala 2015.)

Minna-Maija Lappalainen on kuvataiteilija, joka haluaa luoda käytännönläheistä ja rakenteisiin vaikuttavaa taidetta. Lappalainen on tehnyt myös tilaustöitä sairaaloihin. (Lappalainen 2015.) Haastattelu tehtiin ryhmähaastatteluna yhdessä Kati Immosen kanssa.

Pilvi Takala pyrkii teoksillaan aiheuttamaan yhteiskunnallista ja julkista keskustelua. Takala kertoo, ettei hän tee taidetta mitään määrättyä tarkoitusta varten, vaan työskentelee aina oman kiinnostuksensa lähtökohdista. Jos tilaus kuitenkin vastaa hänen omaa kiinnostustaan, saattaa hän toteuttaa tilaustöitä. Takalan yksi tunnetuin teos on Deloitteen tilaama *The Trainee* (2008), joka toteutettiin yhdessä nykytaiteen museo Kiasman kanssa. (Lappalainen 2015.)

Suvi Solkio on tehnyt muun muassa yhteisötaideprojekteja eri kaupunginosiin ja lähiöihin. Lisäksi Solkio on luonut joitakin tilaustöitä vanhusten pariin. Hän kokee ajautuneensa kentälle kiinnostuksestaan taiteelliseen työskentelyyn, joka liittyy muihin ihmisiin ja yhteisöllisyyteen. Solkion mielestä yhteiskunnassa voimistunut tahto hyödyntää taidetta erilaisissa konteksteissa on helpottanut taiteilijoiden työllistymismahdollisuuksia. (Solkio 2015.)

Veera Vähämaa on sanataiteilija, joka on tehnyt soveltavan sanataiteen projekteja erilaisissa hankkeissa. Motivaatioksi taiteen soveltamiseen hän mainitsee työllistymismahdollisuuden ja rahan, mutta myös oman kiinnostuksensa tutkia uutta ja etsiä uusia ulottuvuuksia omasta taiteenlajista. (Vähämaa 2015.)

Sote-alan henkilöt

Turun ammattikorkeakoulun sosiaali-alan koulutusohjelman opettaja **Outi Linnossuo** on ollut mukana erilaisissa hankkeissa, joista yksi on Hyvinvoinnin välitystoimisto. Hän on käynyt ekspressiivisen taidetyöskentelyn ohjaajakoulutuksen, jota hän hyödyntää työskentelyssään. Linnossuon motiivit taiteen käyttöön ovat kiinnostus ja oman työskentelymenetelmien kehittäminen sosiaalialan työssä. (Linnossuo 2015.)

Jaana Rastas on Turun kaupungin palveluksessa työskentelevä perushoitaja. Hänen työskentelypisteensä on Kaskenlinnan sairaala. Kaskenlinnan sairaala on osallistunut erilaisiin taidehankkeisiin ja sairaala on tehnyt yhteistyötä monien taiteilijoiden kanssa. Osasto, missä Rastas työskentelee oli yksi sairaalan pilottiosasto, jossa yritettiin aktivoida laitosten ja taiteilijoiden välistä yhteistyötä. Tämä pilottiosuus on yksi syy, miksi Rastas kertoo olevansa kiinnostunut taiteen käytöstä hoitotyössä. Hän on nähnyt kuinka paljon taide voi antaa sisältöä potilaiden lisäksi hoitajille. Rastaan mukaan työ taiteen parissa on paljon mielekkäämpää, kuin pelkkä perinteinen hoitotyö. Tällä hetkellä Kaskenlinnan taidetoiminta on vähentynyt rahoituksen loppumisen myötä. (Rastas 2015.)

Jenni Räsänen toimii Helsingin kaupungin Kulttuurikeskuksen ja sote-viraston yhteisenä työntekijänä ammattinimikkeellä kulttuurisuunnittelija. Räsänen pääsee työssään muuttamaan hallintorakenteita, jotta kulttuuripalveluita olisi mahdollista syntyä. Hän ei kuvauksensa mukaan toimi erityisesti taiteen tilaajana eikä tuottajana, vaan

hieman molempina varmistaen, että prosessit ovat olemassa ja kokonaisnäkemys hahmotetaan. Pyrkimyksenä Räsäsellä on hankekeskeisyyden muuttaminen pitkäjänteisempiin projekteihin. (Räsänen 2015.)

Jussi Mertsola työskentelee Turun yliopistollisen keskussairaalan nuorten- ja lastenklinikan ylilääkärinä, toimialojen johtajana sekä professorina. Mertsolan mielestä taide on tärkeä elementti paranemisessa ja taiteen avulla potilailla on mahdollisuus päästä hetkeksi irtautumaan sairauden tuomista ikävistä asioista. (Mertsola 2015.)

Turun lähimmäispalveluyhdistys ry Kotikunnas on perustettu aikoinaan vähävaraisten vanhusten tukemiseksi, mutta toimii tällä hetkellä monipuolisena ikääntymisen resurssikeskuksena, jossa ollaan erikoistuttu muistisairaiden hoitoon. **Helena Norokallio** toimii Kotikunnaan yhdistyksen projektikoordinaattorina ja hankekehittäjänä. Kotikunnaassa on toteutettu paljon taideprojekteja ja yhdistyksellä on ollut oma Taideapteeikki-hanke, jossa taiteilijoita välitettiin vanhainkoteihin. Norokallion osallistumisen motivaationa on ollut oma innostus ja kiinnostus sekä harrastuneisuus taiteen parissa. Lisäksi yhdistyksen viitekehyksenä toimivaan sosiokulttuuriseen vanhustyöhön on kirjattu, että sen tulee tarjota asukkailleen taiteellisia vaihtoehtoja. (Norokallio 2015.)

Merja Oksanen työskentelee virikekoordinaattorina Turun kaupungin hyvinvointitoimialan vanhusten asumispalveluissa. Asumispalveluissa on yhteensä neljä keskusta ja kaiken kaikkiaan 17 eri yksikköä ja asukkaita yli tuhat. Oksanen hankkii ja ottaa vastaan erilaista viriketoimintaa ja välittää niitä yksiköihin. Suurin osa viriketoiminnasta on keskittynyt taide- ja kulttuurimuotoihin.

Tuottajahaastatteluihin haastattelin henkilöitä, jotka ovat toimineet tuottajina tai tehneet muuten tuotannollista työtä taidehankkeissa tai -projekteissa. Tuottajahaastatteluihin vastasivat **Benny Majabacka, Eili Ikonen, Krista Petäjäjärvi, Riikka Campomanes** ja **Sanni Sihvola**.

Viimeiseen haastatteluun, jonka avulla keskityin taiteen käyttöön liittyvään termistöön, haastattelin näyttelijä **Jussi Lehosta**. Lehtonen työskentelee Kansallisteatterin kiertuenäyttämön taiteellisena suunnittelijana ja Teatteri korkeakoulun opettajana. Hän on tehnyt taiteellista tutkimusta, jonka vuoksi taiteen käytön termit ovat käyneet

hänelle tutuiksi. Skype-haastattelun yhteydessä kysyin Lehtosen mielipiteitä yleisiin taiteen käyttöön liittyviin termeihin.

5 NÄKÖKULMAT JA HAASTEET

Seuraavaksi tarkastelen millaisia näkökulmia taiteilijoille ja sote-sektorilla oli taiteen käytöstä, taiteen itseisarvosta, sen välineellistämisestä, taiteen merkityksestä ja hyvinvointitaiteesta sekä yhteistyöstä.

5.1 Sosiaali- ja terveysalan näkökulmat

Termit

Haastateltavat kertoivat, että taiteen käyttöön liittyvien termien merkitykset eivät aina kiinnosta sote-sektoria, sillä sote-sektori keskittyy usein enemmän omaan käytännönläheiseen tapaansa tarkastella taidetoimintaa: *”Sotea ei usein kiinnosta, mitä soveltavan taiteen käyttö merkitsee, vaan heillä on omat lähtökohdat”* (Räsänen 2015.) Yleisimmät käytetyt termit olivat kytköksissä toimintaan, menetelmiin ja kohderyhmän oikeuksiin, esimerkkeinä *kulttuuri- ja taideoikeudet, taidelähtöiset menetelmät ja luovat menetelmät. Yhteisötaide ja osallistava taide* olivat usein käytössä, sillä ne liitettiin luonnollisesti osallistavuuteen ja yhteisöllisyyteen. (Norokallio 2015.)

Haastateltavat eivät olleet kokeneet, että termit olisivat aiheuttaneet suuria ongelmia, vaikka termien sekavuus ja epämääräisyys tuottivat hämmennystä. Itse *taide*-sanaa ja taidealan muita turhan hienoiksi koettujen sanojen käyttöä vältettiin, sillä niiden nähtiin aiheuttavan henkilökunnan keskuudessa vieroksuntaa samalla tavalla, kuin lääkäri, joka käyttää keskustelussa pelkkää latinan kielen sanastoa: *”Jos se on kauheen hieno sana, niin sit tulee ennakkoluuloja et se on jotenkin tosi korkeelentosta. Jos on kauheen hienoja sanoja, niin se on vähän sama juttu, kuin jos lääkäri käyttää pelkkää latinaa ja se on vähän kurjaa.”* (Rastas 2015.) Taiteilijoiden tapa, jolla he markkinoivat omaa toimintaansa koettiin haastavaksi. Termeihin toivottiin selkeyttä, suoria määritelmiä ja käytännön esimerkkejä. (Norokallio 2015; Räsänen 2015; Oksanen 2015.)

Hyvinvointitaide

Hyvinvointitaide liitettiin sote-alan yhteiseksi termiksi, joka on noussut trendikkääksi median ja rahoituksen yhteydessä. Vaikka hyvinvointitaiteen uskottiin aukaisevan rahoitusmahdollisuuksia, termiin suhtauduttiin suurimmaksi osaksi varautuneesti. Haastateltavat pohtivat, että hyvinvointitaide voi olla liian rajattu käsite ja se saattaa sulkea pois taiteen muita merkityksiä. Haastateltavat olivat sitä mieltä, ettei taide tuota aina pelkästään hyvinvointia, jolloin termi on ristiriidassa taiteen odottamattoman ja ennalta-arvaamattoman luonteen kanssa. (Norokallio 2015; Räsänen 2015.) Hyvinvointitaiteen koettiin joskus antavan katteettoman lupauksen hyvinvoinnin lisäämisestä. Taide voi tuottaa hyvinvointia, kun sen avulla uskalletaan voida pahoin. Esimerkiksi rankkojen aiheiden käsittely taiteen avulla saattaa puhdistaa ilmaa ja tuottaa lopulta hyvinvointia. (Linnossuo 2015; Rastas 2015.)

Haastateltavat kokivat, että taiteeseen liittyy aina riski, eikä sen pääällimmäisenä tehtävänä tarvitse olla hyvinvoinnin edistäminen: *”Kun hoidan potilasta, en voi olla varma paraneeko se. Mulla voi olla ihan väärä käsitys, mutta niinhän se on kaikessa elämisen teoissa. Taide on aina riski ja voi sanoa, että se on riski tyydyttääkö se suurta joukkoa.”* (Mertsola 2015.) Taiteen nähtiin parhaassa tapauksessa tuovan sisältöä ihmisten elämiin ja edistävän näin paranemista laajemmassa näkökulmassa (mt).

Hyvinvointitaide aiheutti pohdintaa hyvinvoinnin määritelmästä. Hyvinvointi ymmärrettiin käsittävän eri ihmisille eri asioita. Hyvinvointitaide saatettiin kytkeä enemmistöjen taiteeksi, joka tuottaa suurimmalle osalle ihmisistä hyvinvoinnin kokemuksia tai kohdistetuksi hyvinvointitaiteeksi, joka keskittyy jonkin tietyn potilasryhmän hyvinvointikokemusten parantamiseen. (Merstola 2015; Rastas 2015.)

”Mulle se hyvinvointitaide tarkoittaa sitä, että se on sen tyyppistä, että se edistää paranemista ja hyvää oloa. Tämä vaihtelee varmasti ihmisestä toiseen. Ehkä hyvinvointitaide voisi olla enemmistöjen taidetta, joka tuottaa suurimmalle osalle hyvinvointia ja jossain vaiheessa myöhemmin voi olla, että tulee mukaan potilaan oma rooli. Hän voi oikeasti itse valita, mikä tuottaa hänelle sitä, mitä hän nyt haluaa. Jos puhutaan positiivisuudesta ja onnesta ja ihminen on depressiivinen, niin tämä voi vain ärsyt-

tää. Musta hyvinvointitaiteeseen liittyy, että taiteen kokijalla on mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua.” (Mertsola 2015.)

Taiteen välineellistäminen

Taiteen välineellistäminen herätti kaikkien, paitsi yhden haastateltavan parissa kummastusta. Neljä viidestä ei osannut ilmaista, mitä sillä voitaisiin tarkoittaa. Termi liitettiin taiteilijoiden ahdistukseen ja pelkoon taiteen käyttämisestä muihin, kuin taiteellisiin tavoitteisiin. Haastateltavat eivät pystyneet sanojensa mukaan jakamaan taiteilijoiden ahdistusta taiteen välineellistämistä. Vaikka taiteen välineellistäminen saattoi kuulostaa heidän mielestään negatiiviselta, taide nähtiin kuitenkin yleisesti määrätynlaisena välineenä, jota voidaan soveltaa rajatuille kohderyhmille. Tätä taiteen välineellistämisen mahdollisuutta ei koettu ollenkaan negatiivisena asiana, sillä osa katsoi taiteen alun alkaen syntyneen välineenä erilaisiin tarkoituksiin: *”Se (välineellistäminen) kuulostaa negatiiviselta, mutta ei se ole sitä, koska uskon, että se on voinut olla taiteen tehtävä alun perin.”* (Norokallio 2015.) Laajemmasta näkökulmasta katsottuna taiteen uskottiin voivan toimia välineenä koko ihmiskunnalle paremman tulevaisuuden ja hyvinvoinnin rakentajana (Mertsola 2015).

Taiteen itseisarvo

Taiteen itseisarvon ja taiteen välineellistämisen ei koettu sulkevan toisiaan pois. Taiteella nähtiin olevan monenlaista arvoa, kuten välinearvoa ja itseisarvoa, riippuen siitä kuka vastaanottaja on. Näitä arvoja ei kuitenkaan osattu tarkasti erottaa toisistaan: *”En osaa erottaa sitä, että taide on välineellistettyä tai ei. Luulen, että taide on syntynyt yhteisöissä ja rituaaleissa ja tuskin silloin on ajateltu, että se on väline.”* (Norokallio 2015.) Näin Norokallio (2015) kuvasi taiteen alkuperää. Hän ei kuitenkaan ollut varma, onko asia todellisuudessa niin yksiselitteinen. Norokallio (2015) painotti, että väline on sanana saattanut alun perin tarkoittaa eri asioita ja ehkä sen merkitys oli ennen positiivisempi kuin nykyään (mt). Haastateltavat kokivat olevansa onnekkaita työskennellessään taidekentän ulkopuolella, vapaina taiteen itseisarvoon ja sen kontekstiin liittyvistä kysymyksistä ja haasteista, joita taiteilijat joutuvat työssään kohtaamaan. (Linnossuo 2015; Mertsola 2015.)

Neljä viidestä oli sitä mieltä, että taiteella on aina itseisarvo, mutta tämä itseisarvo merkitsee eri asioita silloin, kun taidetta lähdetään viemään hyvinvointipalveluiden

asiakkaille. Hoitolaitoksessa taiteen arvo tulee siitä, mitä merkityksiä se luo kohderyhmälle ja siitä, ettei aina voida tietää mitä odottaa. (Linnossuo 2015; Norokallio 2015; Räsänen 2015.) Taiteen välineellistäminen liitettiin merkityksellisyyteen. Aina kun taiteella on jokin merkitys, toimii se tietoisesti tai tiedottomasti välineenä tämän merkityksen käynnistämisessä. Haastateltavien keskuudessa nousi kysymys pelkän puhtaan itseisarvon olemassaolon mahdollisuudesta: *”Musta se välineellistetty on periaatteessa sama asia kuin jokin merkitys.”* (Oksanen 2015.)

Taiteen itseisarvo nähtiin ongelmallisena silloin, kun se sisältää ajatuksen *”ei tingitä taiteesta”*. Ajatusta ei ymmärretty, sillä hyvinvointipalveluiden yhteydessä taiteesta on usein pakko tinkiä kohderyhmän tarpeiden mukaan. (Linnossuo 2015; Oksanen 2015; Rastas 2015.) Ajatusta, että taiteilija saisi tehdä taiteenitseisarvon ja rahoituksen nimin mitä tahansa ei hyväksytty (Mertsola 2015).

Taiteen merkitys

Taiteella nähtiin olevan hoitolaitoksissa suuri merkitys. Taiteella kerrottiin olevan parantava vaikutus. (Rastas 2015.) Taiteen merkitys nähtiin kokemusperäisenä tavoiteltavana asiana, jonka jokainen määrittää henkilökohtaisesti. Merkityksien kerrottiin vaihtelevan eri ikäisten ja eri kohderyhmien kesken. (Mertsola 2015.) Taiteen tärkeimpinä tehtävinä hoitolaitoksissa korostettiin reaktion ja kokemusten synnyttämistä, oman äänen ja itseilmaisun mahdollistamista sekä ajan ja paikan häivyttämistä. Tärkeänä nähtiin niin potilaiden että henkilökunnan motivoiminen. (Linnossuo 2015; Mertsola 2015; Norokallio 2015; Oksanen 2015; Rastas 2015; Räsänen 2015.)

Joustavuus

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että kohderyhmän mukaan on pakko joustaa, sillä kohderyhmä on se kenelle ja kenen ehdoilla taidetta luodaan. Taiteilijan on ehdottoman tärkeää tutustua kohderyhmään ja joustaa mahdollisten erityistarpeiden mukaan. Suunnittelussa ja työskentelyssä pitää ottaa huomioon monta asiaa, kuten äänen voimakkuus, visuaalisuus ja saavutettavuus. (Mertsola 2015; Norokallio 2015; Rastas 2015.)

Toiminnan täytyy pysyä lakien ja sääntöjen sisällä. Ihmisoikeuksia ja eettisiä periaatteita rikkovaa toimintaa ei suostuttu mahdollistamaan taiteen avulla. Taiteen tuomat

muutokset nähtiin osittain haastaviksi, sillä ne sekoittavat hoitolaitosten aikatauluja ja rutiineja, joista ei aina pystytty joustamaan. Haastateltavat olivat kuitenkin valmiita joustamaan monissa kohdissa, kunhan asiat oltaisiin hyvin perusteltu ja niistä oltaisiin valmiita keskustelemaan. (Mt.)

5.2 Taiteilijoiden näkökulmat

Termit

Jokainen taiteilija kertoi joutuneensa itse määrittämään, minkä käsitteen alla toimii. Termien ei kuitenkaan koettu muodostaneen sen suurempia ongelmia yhteistyön edellytyksille. (Immonen 2015; Lappalainen 2015.) Määrittely oltiin sen sijaan koettu usein positiiviseksi oman taiteen ja taiteilijaidentiteetin hahmottamisen kannalta. Termistön laajuuden koettiin kuitenkin aiheuttaneen sen verran päänsärkyä, että toiveena esitettiin parin kattavan termin vakiinnuttaminen, jolloin niiden merkitykset olisivat kaikille selvät: *"Mun puolesta voisi ihan hyvin olla vain yhteisötaide ja osallistava taide ja that's it."* (Solkio 2015.)

Yleisimmät termit, mitkä tuotiin esille olivat *osallistava taide*, *soveltava taide* ja *yhteisötaide*. Näiden termien nähtiin eroavan tavallisesta taidekentästä, sillä niissä taide on luotu aika, paikka ja/tai ihmissidonnaisesti. (Solkio 2015.) Haastatteluissa nostettiin esiin englannin kielen sanastoa, kuten *participatory art* tai *collaboration art*. Englannin kielen termit nähtiin kuvaavina, mutta niiden suorien suomen kielen käännöksien ei koettu vastaavan alkuperäisiä merkityksiä tarpeeksi selkeästi. (Niskala 2015.) Aktiiviset termit koettiin mieluisiksi ja niiden uskottiin olevan tilaajan kannalta ymmärrettävämpiä, kuin muiden taidekentän yleisten termien (Immonen 2015). Niskala (2015) kertoi vaihtelevansa käyttämiään termejä tilaajasta riippuen. Takala (2015) kertoi välttelevänsä termien käyttöä ja puhuvansa enemmänkin omasta kiinnostuksen palostaan ja omista metodeistaan. Lappalainen (2015) oli ainoa taiteilija, joka kertoi keksineensä oman termin. Hän kertoi kutsuneensa omia töitään *taideteoiksi*, joiden avulla hän pyrkii saamaan aikaan konkreettista ja näkyvää muutosta organisaatioissa.

Esiin nousi ristiriita hyvinvointipalveluihin luotujen teosten kutsumisesta taiteilijan omiksi teoksiksi, sillä usein teokset oltiin luotu yhdessä kohderyhmän kanssa, jolloin teoksia ei enää nähty pelkästään henkilökohtaisina töinä. Näissä tapauksissa oman taiteellisen panoksen osuus saattoi jäädä epäselväksi. (Solkio 2015.) Teoksia voitiin kutsua hyvällä omatunnolla omiksi teoksiksi, kun ne voitiin sijoittaa minne vain ja ne olivat ajasta ja paikasta riippumattomia (Immonen 2015). Tilausteos nähtiin positiivisena terminä silloin, kun taiteilijan ja tilaajan kiinnostukset kohtasivat ja molemmilla oli halu tilatun teoksen toteuttamiseen (Niskala 2015; Takala 2015).

Hyvinvointitaide

Haastatteluissa nousi usein kysymys hyvinvoinnin käsitteestä: *”Mikä se on se hyvinvointi? Äkkiä hyvinvoinnista tulee se ennakkoluulo, että sen pitäisi olla vain iloista ja pirteetä, jolloin kielletään esimerkiksi kuoleman käsittely. Voiko hyvinvointitaiteella käsitellä kuolemaa? Mikä on se hyvinvoinnin käsite? Hyvinvointi voi sisältää myös tietyllä tapaa pahoinvointia, uskallusta voida pahoin.”* (Immonen 2015.) Haastateltavilla oli näkemys siitä, että taiteella voidaan tuottaa hyvinvointia, mutta taiteen päälimmäinen tehtävä ei ole hyvinvoinnin edistämien. Taiteen koettiin kuitenkin tuottavan usein hyvinvointia sen muiden vaikutusten seurauksena. (Takala 2015.) Silti oltiin sitä mieltä, että taiteella on lukuisia muita vaikutuksia, jotka saattavat hyvinvoinnin lisäksi tuottaa esimerkiksi pahoinvointia. Hyvinvointitaiteen koettiin sen vuoksi antavan katteettoman lupauksen taiteen vaikutuksen tuloksesta. (Niskala 2015.)

Taiteilijat näkivät hyvinvointitaiteen lähtökohtien olevan kohderyhmän hyvinvoinnin edistämisessä ja heidän ehtojen mukaan toimimisessa (Lappalainen 2015). Taiteen sisältö koettiin olevan lukittuna hyvinvoinnin päämäärään. Tätäkään ei kuitenkaan nähty negatiivisena tai taiteen arvoa poissulkevana, kunhan taiteilijalla itsellään oli halu luoda taidetta näiden lähtökohtien mukaan: *”Ilman halua ja kiinnostusta saattaa taiteesta tulla väkisin väännettyä ja tyhjää.”* (Immonen 2015.)

Negatiivisena hyvinvointitaide koettiin silloin, kun tilaaja työllistää ja antaa määräyksen taiteilijalle, jolla ei ole aitoa kiinnostusta tai paloa aiheeseen (Niskala 2015; Takala 2015). Haastateltavien keskuudessa oltiin kuitenkin sitä mieltä, että hyvinvointitaide on sanana kaunis ja osa kertoi olevansa valmis luomaan taidetta hyvinvointitaiteena: *”Tavallaan se on ihan kuvaava termi. Mulle tulee mieleen, että lähtökohtaisesti*

sen tarkoitus on tuottaa hyvinvointia. Omissa töissä se ei aina ole lähtökohta, mutta sanana se on ihan jotenkin kaunis.” (Immonen 2015.)

Taiteen välineellistäminen

Välineellistäminen nähtiin taiteen itseisarvon vastakohtana. Taiteilijat eivät kuitenkaan kokeneet, että taiteen itseisarvo ja välineellistäminen sulkisivat toisiaan pois, vaikka matkan varrella olisikin vielä kysymyksiä ratkottavana. (Solkio 2015.) Termiin suhtauduttiin enemmän positiivisesti kuin negatiivisesti. Välineellistämisen katsottiin tuovan mahdollisesti lisäarvoa niin taiteelle, taiteilijoille, tilaajille ja kohderyhmälle (Immonen 2015).

”Musta se (välineellistäminen) ei oo ollekaan negatiivinen. Nään, että taide on silloin tietyllä tavalla käytettävää ja helposti lähestyttävää, että sitä voidaan käyttää sitten johonkin muuhunkin, kuin vain valkoisessa kuutiossa katselemiseen. Tuntuu, että se on tietyllä tavalla meidän ajan huono juttu, ettei taidetta välineellistetä, vaan se jää taidekentän sisälle. Jos meitä kuvataiteilijoita enemmän käytettäisiin hyväksi ja välineellistettäisiin, niin siinä voisi olla etu kaikille osapuolille.” (Immonen 2015.)

Välineellistäminen liitettiin taiteen tulosvastuuseen, jolloin taiteilijan tulee päästä jonkinlaiseen tiettyyn taidekentän ulkopuolisen tahon määrittelemään tulokseen (Solkio 2015). Välineellistämisen koettiin olevan oikotie johonkin päämäärään (Niskala 2015). Takala (2015) kertoi käyttävänsä taiteesta nimitystä *”tool for conversation”*, eli keskustelun väline. Takala (2015) painotti kuitenkin teosten tietynlaisen vapauden säilymisen tärkeyttä, vaikka niitä välineellistettäisiin.

Taiteen itseisarvo

Taiteen itseisarvon katsottiin nousevan puolustusreaktiona taidekentän ulkopuolelta tuleviin viesteihin, joissa taiteen tulisi olla käytettävää ja tavoitteellista. Immonen (2015) mainitsi taidekentällä esiintyvistä ääripäästä, jossa taidetta tehdään vain sen itseisarvon vuoksi. Itseisarvo on tällöin normi, jonka mukaan taidetta ei tulisi tehdä mistään muista kuin taiteellisista lähtökohdista.

”Musta tuntuu, että nykyään sitä taidetta tehdään ihan vaan sen itseisarvon vuoksi ja että se on se normi, ettei sitä saisi tehdä hyvinvointilähtökohdista. Musta ollaan menty toiseen ääripäähän. Se on itsestään selvää, että taiteilija tekee taidetta omista lähtökohdistaan. Vaikka kuinka

tekisi taidetta johonkin muuhun paikkaan siinä pitää olla se innostus, että sen homman jaksaa viedä läpi.” (Immonen 2015.)

Tämän hetkinen laaja keskustelu taiteen itseisarvosta herätti kummastusta ja huolta. Sen arveltiin kertovan aikamme henkisestä ilmapiiristä ja siitä, miten taiteeseen yleisesti suhtaudutaan. Pelättiin, että keskustelujen avulla yritetään säilyttää väkisin jotain, jonka kuuluisi olla meille luonnostaan itsestään selvää. Keskustelu taiteen itseisarvosta koettiin tärkeäksi, silloin kun mukana on uusia ihmisiä, jotka tulevat taidekentän ulkopuolelta. (Solkio 2015; Lappalainen 2015.)

”Huolestuttavaa on, että siitä (taiteen itseisarvosta) pitää niin paljon puhua. Se kertoo tämän hetken henkisestä ilmapiiristä ja siitä, miten taiteeseen suhtaudutaan ja siksi sitä nostetaan esiin keskusteluissa, jotta halutaan säilyttää sellainen asia, joka on itsestäänselvyys. Mutta koska se ei enää ole itsestäänselvyys, niin sillä itseisarvoa viljelemällä sitä yritetään säilyttää. Toivottavasti ei niin, että pidetään kynsin hampain kiinni jostain mikä on häviämässä.” (Solkio 2015.)

Käytännössä itseisarvon katsottiin tarkoittavan sitä, että taiteen merkitystä ei kyseenalaisteta ja taiteilijan työ ymmärretään vakavasti otettavana tarpeellisena ammattikuntana (Niskala 2015). Itseisarvoisen taiteen ei tarvitse vältellä rankkoja, vaikeita tai yhteiskunnallisia aiheita siksi, että sille olisi määrätty päämäärä, joka ei sovi näihin annettuihin teemoihin (Immonen 2015; Lappalainen 2015; Vähämaa 2015).

Haastateltavat kertoivat, että tilaajan tietämättömyys taideteoksen lopullisesta vaikutuksesta aiheuttaa yleensä epävarmuutta. Epävarmuuden keskellä taiteilijan täytyisi pystyä osoittamaan jokaisen teoksen tärkeys. Hänen tulee saada tilaaja ymmärtämään, ettei jokainen teos tule välttämättä edistämään hyvinvointia. Taiteilija ei voi olla varma, miten teokset tulevat vaikuttamaan. Siksi hänen tulee seurata omaa kiinnostustaan ja uskaltaa lähteä tavoittelemaan jotain uutta ja vierasta. Tällainen ”*uuden tavoittelu*” koettiin tärkeänä kriteerinä itseisarvoiselle taiteelle, sillä silloin saatetaan yllättää ja aiheuttaa suuria vaikutuksia ja keskusteluja ihmisten parissa. Vaikka jokainen työ ei tuottaisi suuria tuloksia heti, ovat ne silti olleet tärkeitä ja merkityksellisiä. (Takala 2015.)

Taiteen merkitys

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, ettei taide voi olla merkityksetöntä. Jokainen kohtaa taiteen omalla tavallaan ja jollekin merkityksetön teos voi olla toiselle merkityksellinen. Taiteilijoista kolme olivat sitä mieltä, että kun taide ei kosketa tai saavuta ketään sen merkitys vähenee. Tällöin ohitettu ja unohdettu teos, joka ei kohdannut enää ihmisiä koettiin vähemmän merkitykselliseksi. (Immonen 2015; Solkio 2015; Vähämaa 2015.) Kun perinteiseen taiteeseen yhdistettiin aktiivinen tekeminen, niin teoksilla uskottiin olevan suurempi merkitys kohderyhmälle. Vaikuttavan taiteen luomisen mahdollistamiseksi taiteen tekemisellä tulisi olla kohderyhmän lisäksi merkitys taiteilijalle. (Immonen 2015; Solkio 2015.)

Joustavuus

Taiteilijat olivat yhtä mieltä siitä, että kun taidetta luodaan hyvinvointipalveluihin, sitä ei voida toteuttaa pelkän oman henkilökohtaisen vision mukaan. Aina kun luodaan taidetta, jossa on muita ihmisiä mukana, tulee taiteilijan kyseenalaistaa omaa visioitaan ja pohtia, mikä on muiden osallisten rooli. (Lappalainen 2015; Niskala 2015; Takala 2015.)

Joustamiseen suhtauduttiin negatiivisesti silloin, kun taiteilijaa pyydettiin joustamaan palkkiosta ja oman työn arvostuksesta. Negatiivisesti suhtauduttiin tilanteeseen, jossa oma kiinnostus työtä kohtaan on lakannut tai työn voisi tehdä joku muu kuin ammattitaiteilija. (Solkio 2015; Takala 2015.) Kaksi haastateltavaa suhtautuivat negatiivisesti myynti- ja markkinointituotteiden tekemiseen (Niskala 2015).

5.3 Taiteen soveltavan käytön haasteita

Rahoitus

Käytäntöihin liittyvät asiat koettiin päällimmäisinä yhteistyön haasteina. Rahoituksen ja ajan puute olivat ongelmia, jotka nousivat toistuvasti esiin haastateltavilta. Hoitohenkilökunta todettiin erittäin kiireiseksi, eikä heillä koettu olevan aikaa mihinkään muuhun, kuin omien töidensä hoitamiseen. (Oksanen 2015.) Ilman rahoitusta ei pysytty toteuttamaan aiottuja suunnitelmia, vaikka intoa, tietoa, aikaa ja yhteishenkeä

löytyisikin (Liikanen 2003, 20). Rahoituksen ongelma muodostuu silloin, kun rahoituksen päättäjätahoja ei saada vakuuttuneeksi taiteen merkityksestä (mt).

Tuloksellisuuden ja mitattavuuden tavoittelu aiheuttaa ongelman, jossa rahoitusta haetaan jatkuvasti yhä uusiin hankkeisiin vanhojen päättyessä. Hankkeita perustetaan hankkeiden perään, jolloin taiteen pitkäaikaisia vaikutuksia ei aina jäädä seuraamaan. Kohderyhmä kokee pettymyksen, kun he ovat saaneet taiteen osaksi arkeaan ja sitten toiminta lopetetaan kuin seinään. Kohderyhmälle on tärkeää tarjota tuttua ja jatkuvaa toimintaa. (Norokallio 2015.) Jos paikalle saapuu aina uusi tuntematon taiteilija, saattaa se olla kohderyhmälle hämmentävää.

Rahoituksen ongelma on muodostanut sote-sektorilla hankeväsymyksen. Toimijat ovat turhautuneita ja pettyneitä, kun muutosta hankkeiden väliaikaisuuteen ei ole saatu aikaiseksi, vaikka sitä ollaan suunniteltu monta vuotta. Sote-alan haastateltavista neljä nosti esiin kysymyksen hankerahoitusmaailman vaikutuksesta arvokäsitykseen. Ongelmia tuottaa taidetoiminta, josta taiteilijat eivät saa asianmukaista palkkaa. (Oksanen 2015; Rastas 2015.) Taiteesta ei välttämättä olla valmiita maksamaan, kun sitä ollaan aluksi totuttu saamaan ilmaiseksi hankkeiden muodossa (Linnossuo 2015; Norokallio 2015; Oksanen 2015; Rastas 2015). Sote-sektori olisi kyllä halukas ottamaan vastaan taidepalveluita, mutta heti kun hankerahoitus loppuu ja taiteesta tulisi maksaa, niin resursseja taidetoiminnan ylläpitämiseksi ei löydetä.

Rahoitus voi lisäksi määritellä taiteen saavutettavuutta ja taiteilijan vapautta. Rahoitus voi luoda taiteilijalle eettisen riskin, jolloin hän kokee taiteen luomisen hyvinvointipalveluihin pakollisena vaihtoehtona työllistymisensä vuoksi (Luodeslampi & Väisänen 2010, 48). Huonoista motiiveista luotu taide ei todennäköisesti luo merkityksiä tilaajalle, taiteilijalle eikä kohderyhmälle (Takala 2015).

Yhteistyö

Hoitolaitokset ovat usein byrokraattisia ja hierarkkisia ympäristöjä, joissa on tarkat säännöt ja aikataulut. Hoitolaitoksissa on vielä paljon henkilökuntaa, joilla on ennakoluuloja, pelkoja tai välinpitämättömyyttä taidetta kohtaan. Henkilökuntaa saattaa huolettaa taiteen kyky herättää voimakkaita tunteita, sillä potilaat ovat usein heikkoja ja haavoittuvaisia. Taide voidaan kokea uhkana hoitoyksiköiden arkirutiineille, jotka

tuovat turvallisuuden tunteen niin henkilökunnalle kuin asiakkaille. Henkilökunta saattaa pelätä omien työpaikkojensa puolesta, tai heillä saattaa olla pelko osallistumisen pakollisuudesta tai oman työmäärän lisääntymisestä. Taide edustaa tuntematonta ja enteilee mahdollista riskiä. (Liikanen 2003, 38.)

Ongelma nousee silloin, kun toimijat eivät arvosta toistensa ammatteja. Hoitohenkilökunta saattaa kokea oman työnsä ainoana ”oikeana työnä”, jolloin taiteilijan ammatti koetaan vähempiarvoisena, josta ei tarvitse maksaa kunnollista palkkaa: *”Monet hoitopuolella ei ymmärrä, että taiteilija on ammatti ja ajatellaan, että taiteesta ei tarvitse maksaa. On olemassa oikea työ ja kaikki muu nähdään vähempi arvoisena.”* (Norokallio 2015.)

Usein ennakkoluulot ja pelot johtuvat ”kaavoihin kangistuneista” ja lyhytjänteisistä ajattelutavoista, sekä huonosta informoinnista (Niskala 2015; Norokallio 2015; Rastas 2015; Räsänen 2015). Kun hoitolaitoksissa on taidetoimintaa, se on usein päällekkäistä muun toiminnan ohessa, mikä johtaa epäselkeyteen ja liialliseen arkirutiinien rikkoutumiseen. Tämä voi puolestaan lisätä aikaisempia ennakkoluuloja. (Norokallio 2015; Vähämaa 2015.) Toiminnan epäselkeys ja järjestäytymättömyys rasittavat hoitohenkilökuntaa. Taiteilijankaan ei ole mukavaa, kun hänen opastukseensa ei ehditä keskittyä kaivatulla tavalla päällekkäisyyksien vuoksi. (Rastas 2015.) Taiteilijat eivät tahdo osallistua projekteihin, joihin ei ole varattu tarpeeksi aikaa, tilaa ja resursseja (Solkio 2015; Takala 2015).

Epärealistiset tavoitteet luovat paineita yhteistyölle. Taiteilijalle on rasittavaa, jos hän ei saa rauhassa tuoda esiin taiteen epävarmuutta tai hänen tulee esittää varmempaa kuin on. Tilaajalle juuri tämä epävarmuus on pelottavaa. Usein tilaajan epävarmuus vahvistuu, kun tilaajalla ei ole tietoa siitä, mitä hän on tilaamassa. Luottamus on yhteistyön ydin. Luottamuksen puutteessa taiteilija ei saa tarpeeksi vapautta, kun tilaaja pyrkii epävarmuutensa vuoksi kontrolloimaan tilannetta ja taiteilijaa ottamalla työkentelystä päätäntävällän. Mitä epävarmempi tilaaja, sitä enemmän hän yleensä haluaa päästä kontrolloimaan. Ongelmia ilmestyy, kun tilaaja haluaa valmiita tuotantosunnitelmia, joita taiteilija ei välttämättä ole kykenevä laatimaan taiteen yllätyksellisen ja muuntuvan luonteen vuoksi. (Niskala 2015.)

Kohderyhmä

Tilaaja ja taiteilija saattavat olla eri mieltä siitä, millaisia teoksia ja teemoja kohderyhmälle voidaan esittää. Usein hoitohenkilökunnan lähestyminen voi olla turhan varovaista. (Immonen 2015; Lappalainen 2015; Rastas 2015; Vähämaa 2015.) Näkemyserot voivat johtua sote-sektorin ja taiteilijoiden ihmiskäsityseroista. Sote-sektori näkee potilaassa usein pelkät oireet, kun taas taiteilija kohtaa potilaan kokonaisuutena, jossa kaikki asiat vaikuttavat kaikkeen (Vähämaa 2015).

Jos kohderyhmään ei tutustuta, eikä taiteilija kohtaa kohderyhmää ennen projektin alkamista, saattaa taide jäädä saavuttamattomaksi ja vieraaksi kohderyhmälle. Taiteilijan tulee olla varma työskentelystään ja omasta roolistaan, jotta hän pystyy käsittelemään kohderyhmää ja voittamaan heidän luottamuksensa. Taiteilija voi menettää kohderyhmän luottamuksen, jos hän lähtee epävarmana rakentamaan omaa taiteilijaidentiteettiään uuteen ympäristöön. (Oksanen 2015; Petäjäjärvi 2015; Rastas 2015.) Epäpätevän ja epävarman taiteilijan työskentely aiheuttaa usein enemmän haittaa kuin hyötyä hoitolaitoksissa (Takala 2015).

Termit

Vaikka haastateltavat olivat sitä mieltä, etteivät termit aiheuttaneet ongelmia, nähtiin termien käyttö haastavana silloin, kun termien merkitykset eivät olleet selkeitä, eikä niistä oltu valmiita käymään keskusteluja (Sihvola 2015). Ongelmana yhteistyössä nähtiin diskurssien moninaisuus. Sote-sektorilla ja taiteilijoilla on omat tapansa puhua taiteen käytöstä. Sen lisäksi on vielä hankemaaailman tapa käyttää termistöä raporteissa ja rahoituksen hankinnassa. Kun toimijat puhuvat vain omilla termeillään ja omista lähtökohdistaan, diskurssit saattavat mennä sekaisin. Voidaan joutua tilanteeseen, jossa ei päästä lopputulokseen, vaikka tavoite olisi yhteinen. Epäselkeän kommunikoinnin vuoksi voidaan luulla, että kyseessä on riita, vaikka oltaisiin ajamassa eteenpäin yhteisiä tavoitteita. (Räsänen 2015; Vähämaa 2015.) Liian hienojen ja vieraiden sanojen käyttäminen on toiselle osapuolelle turhauttavaa (Immonen 2015; Lappalainen 2015; Oksanen 2015; Räsänen 2015). Pelkistä omista lähtökohdista käytävä kommunikointi johtaa siihen, ettei taiteilija osaa välttämättä markkinoida palveluitaan kiinnostavalla tavalla mahdolliselle tilaajalle (Lappalainen 2015; Niskala 2015).

Hyvinvointitaide

Sana hyvinvointitaide voi muodostaa vääristävän kuvan taiteesta antamalla lupauksen, jota taide ei välttämättä pysty täyttämään. Taide on aina riski ja siksi taiteen määrittelemisen hyvinvointitaiteeksi saattaa sotia taiteen ennalta-arvaamatonta perusluonnetta vastaan. (Lehtonen 2015; Räsänen 2015.) On ongelmallista määrittää käsite *enemmistön taide*, sillä taidekokemukset ovat yksilöllisiä, eikä toisten makua voida ennustaa varmasti etukäteen (Lehtonen 2015).

Hyvinvointitaide voi olla terminä harhaanjohtava, koska taiteen hyvinvointivaikutuksia ei pystytä ainakaan vielä tarkasti mittaamaan. Rahoitusta myönnetään usein projekteille ja hankkeille, joilla on missio ja joiden toiminta on tavoitteellista. Rahoituksen päättäjille saattaa olla tärkeää sijoittaa rahaa taiteeseen, jonka vaikutuksia voidaan ennustaa ja jonka tuloksia pystytään mittaamaan. (Bardy, Haapalainen, Isotalo & Korhonen 2007, 29.) Taiteen hyvinvointivaikutuksista on kyllä näyttöä ja niitä pystytään mittaamaan seuraamalla muun muassa taidekokemuksesta aiheutuvaa kiihtymystä, sydämen sykettä tai muita tunnereaktioita. Nämä fysiologiset mittarit eivät kuitenkaan ole tarpeeksi tarkkoja, jotta taiteen laajoja ja pitkäkestoisia vaikutuksia voitaisiin varmasti todistaa. (Takala 2015; Kantokorpi & Majava 2015, 11.) Usein parhaimmat mittarit ovat laadullisia ja pitkäkestoisia. On kuitenkin hankalaa ja melkein mahdotonta kääntää nämä laadulliset mittaustulokset päättäjien kielelle selkeään ja ymmärrettävään muotoon. (Wallenius- Korkalo 2011, 50.)

Kun taidetta kutsutaan hyvinvointitaiteeksi on hyvä miettiä tulevaisuuden käsitystä taiteesta ja sen merkityksestä. Tulevaisuudessa voidaan joutua tilanteeseen, jossa yhteiskunta yrittää paikata taiteella aukkoja, jotka sen kuuluisi muuten paikata (Sihvola 2015). Vaarana on hyvinvointitaiteen sekoittaminen taideterapiaan tai muihin terapiamuotoihin. On olemassa lisäksi uhka, että ajatus taiteen vastuusta hyvinvoinnin edistäjänä muuttuu ajan kuluessa yleiseksi ajattelutavaksi. Rahoitus saatetaan suunnata pelkästään tavoitteellisen taiteen luomiseen, eikä sitä myönnetä enää epävarmemman taiteen luomiseen tai koulutukseen. Tulevaisuuden kauhukuvassa ollaan jouduttu tilanteeseen, jossa alkuperäistä taidetta, jota voidaan soveltaa ja välineellistää ei enää ole. (Naukkarinen 2005b, 23.)

6 AINEISTON ANALYYSI

Seuraavaksi esitän onnistuneen yhteistyön edellytyksiä ja ratkaisuja esiin nousseisiin haasteisiin.

6.1 Onnistuneen yhteistyön edellytykset

Rahoitus

Sairaalan arjessa on paljon rutiineja, joissa taiteen tulisi esiintyä toistuvassa roolissa. Jotta tämä olisi mahdollista, tulisi taiteen olla kytköksissä hoitolaitoksen ideaan ja teemaan jo laitoksen perustamishetkellä. (Mertsola 2015.) Hoitolaitosten rakenteissa tulisi olla määrättyä potilaiden mahdollisuus taiteeseen (Rosenlöf 2015, 92). Ensimmäiseksi taidetoiminta pitäisi sijoittaa sote-alan laatujärjestelmään. Laatujärjestelmä määrittelee kaiken sen, mitä organisaatiossa tehdään. Jos laatujärjestelmässä on määriteltynä taidetoiminta, on todennäköisempää, että toimintaa rahoitetaan ja harjoitetaan. (Linnossuo 2015.) Jos taidetoiminnan tarjoaminen on hoitolaitoksille vapaaehtoista, rahat käytetään yleensä muuhun toimintaan, mikä koetaan tärkeämmäksi.

Rahoitusta varten taidetoiminnalla täytyy olla taiteen vaikutusten lisäksi taloudellinen ulottuvuus. Rahoituksen päättäjät eivät aina usko taiteilijoiden tai hoitohenkilökunnan sanaan taiteen vaikutuksista (Rastas 2015). Rahoituksen päättäjät eivät välttämättä tiedosta, että taide voi toimia rahan säästäjänä, kun potilas alkaa voimaan paremmin taiteen vaikutusten ansiosta. Jotta päättäjät saataisiin vakuuttuneiksi taiteen vaikutuksista, tarvitaan uskottavia mittaustuloksia (Pentti 2013). Näitä mittaustuloksia voi olla kuitenkin hankala toteuttaa. On mahdollista tehdä mittauksia lääkkeiden määräästä, yönun kestosta tai ruokahalusta. On mahdollista tehdä merkintöjä siitä, kuinka paljon säästetään, kun potilas ei tarvitse esimerkiksi lääkitystä taidetoiminnan seurauksena. Tällaiset tutkimukset veisivät paljon aikaa ja niitä varten tulisi olla tarkkaan valittu ja motivoitunut henkilökunta. Tutkimukset eivät välttämättä olisi päteviä, sillä aina ei voida tietää varmasti, mitkä kaikki tekijät ovat vaikuttaneet potilaiden tilanteisiin. (Rastas 2015.) Olisi potilaiden etu, ettei vajaita resursseja jouduttaisi käyttämään mittaamiseen, vaan itse toimintaan (Oksanen 2015).

Jotta säästytäisiin kohderyhmän pettymyksiltä ja hankeväsymykseltä, toiminnan täytyy olla säännöllistä. Mukana tulee olla ihmisiä, jotka tekevät pysyvästi töitä taiteen käytön parissa. Yksi esimerkki taiteen vakiinnuttamisesta hoitolaitosten arkeen on prosenttitaide tai määrärahan määrääminen, joka sitoisi tietyn prosenttiosuuden rahoituksesta ammattitaiteeseen. (Rastas 2015.) Toinen vaihtoehto rahoituksen ongelman ratkaisemiseen on pitkäaikainen yhteisrahoitus, joissa taiteilijat kiertävät hoitolaitoksia vuosittain. Tällainen vaihtoehto olisi taiteilijalle, tilaajalle ja kohderyhmälle eettisesti oikein, koska toiminta olisi silloin pitkäaikaista ja vaihtelevaa. Kohderyhmä ei joutuisi kokemaan pettymyksiä taidetoiminnan päättyessä ja sote-sektorilla ei esiintyisi hankeväsymystä. Eivätkä taiteilijat joutuisi tekemään ilmaistöitä. (Lappalainen 2015; Linnossuo 2015; Oksanen 2015; Rastas 2015.)

Yhteistyö

Molempien osapuolten täytyy olla aidosti kiinnostuneita osallistumaan taidetoimintaan, jotta yhteistyö olisi onnistunutta. Yhteistyö vaatii kiinnostuksen lisäksi avoimuutta, uteliaisuutta, rohkeutta, ymmärrystä, luottamusta ja joustavuutta. (Campomanes 2015; Sihvola 2015.) Yhteistyökumppaneiden täytyy arvostaa ja kunnioittaa toistensa ammatteja ja kohderyhmää. Osallistumisen tulee olla vapaaehtoista, eikä ketään tulisi pakottaa tai painostaa mukaan toimintaan. Luovan prosessin kehittäminen, ongelman ratkaisu, lopputulokseen pääseminen ja ajatusten vaihto ovat usein silmiä avavia. Yhteistyökumppaneiden tulisikin pystyä luopumaan hetkeksi totutuista tavoistaan toimia ja antautua taiteen epävarmuudelle. (Solkio 2015.)

”Täytyy osata olla myös hukassa, se liittyy välillä taiteeseen. Tämä voi aiheuttaa ongelmia. Molempien mielessä liikkuu tämä: Voiko tuohon ihmiseen luottaa? Syökö tuo minut? Häviäkö minä? Häviääkö minun taiteeni, minun identiteettini, minun hieno projektisuunnitteluni? Ongelmat kuuluvat asiaan ja ne tulee hyväksyä, jotta ne voidaan ratkaista. Sitten kun ongelma on ja se on havaittu ja se halutaan ratkaista, niin se on mitä hedelmällisintä multaa.” (Sihvola 2015.)

Parhaan yhteistyön edellytykset ovat silloin, kun tilaaja mahdollistaa taiteilijan kiinnostuksen toteuttaa teos ja taiteilija pystyy säilyttämään tietyn asteen vapauden työskentelyssään. Tilaajalla tulee olla ymmärrys siitä, mitä hän tilaa, tai ainakin hänen tulee tiedostaa, ettei taiteen kanssa voi olla varma siitä, mitä lopputulos tuo tul-

lessaan. (Takala 2015; Vähämaa 2015.) Luottamus ja taiteilijan vapaus voidaan saavuttaa silloin, kun tilaaja on tietoinen taiteilijan edellisistä töistä ja tavoista luoda taidetta. Esimerkiksi Takalan *The Trainee* teoksessa: *”Deloitte oli nähnyt muun työt ja tiesi hieman, mitä odottaa. Siellä oltiin avoimia ja sain tehdä mitä haluan. Ne (Deloitte) tajusi, että vapaus mahdollistaa parhaan tuloksen.”* (Takala 2015.) Tällainen vapaus ei kuitenkaan ole aina mahdollista, kun kyseessä on esimerkiksi uusi tilaaja tai tuntematon taiteilija.

Yhteistyökumppaneiden tulisi ymmärtää, ettei taide ole koskaan riskitöntä. Tämä voi olla hankalaa, sillä taide perustuu usein riskin ottamiseen, kun taas hoitotyö perustuu riskin minimoimiseen. (Lehtonen 2015.) Tuottajalla on mahdollisuus toimia näissä tapauksissa tilaajan ja taiteilijan välillä tulkkina tuoden tilaajalle esiin aiempien taideprojektien tuloksia, joilla parannetaan tilaajan ymmärrystä taiteen vaikutuksista, sen epävarmuudesta ja siihen liittyvästä riskistä (Takala 2015).

Tilaajalle täytyy antaa jotain, mitä hän pystyy kontrolloimaan epävarman taiteen yhteydessä. Aikataulu, deadlinet ja toiminnan välikatsaukset ovat hyviä keinoja luottamuksen saavuttamiselle. Roolijako helpottaa kummankin osapuolen työskentelyä ja selkeyttää toimijoiden työskentelyn väliin jäävää harmaata aluetta. Kun aikataulut ja roolit on sovittu ajoissa ja tarkkaan, taiteilijalle on mielekkäämpää tulla mukaan yhteisöön, eikä päällekkäistä toimintaakaan pääse tapahtumaan. (Rastas 2015.) Tavoitteita ja aikatauluja määriteltäessä on hyvä laatia A, B ja C suunnitelmat, jotka antavat työskentelylle joustovaraa. Taitava tuottaja osaa pallotella mahdollisten varasuunnitelmien välillä, mutta samalla hän osaa sulkea tietyt suunnitelmat oikeaan aikaan pois käytettävistä. (Niskala 2015; Takala 2015.)

Taiteilija

Taiteilijalla täytyy olla aito halu kohdata ihmisiä ja luoda taidetta muille ihmisille heidän parissaan (Petäjäjärvi 2015). Pelkkä kokeilunhalu ei yleensä riitä motiiviksi (Campomanes 2015). Tärkeintä on taiteilijan ja kohderyhmän vastavuoroinen kommunikaatio, jonka avulla löydetään yhteinen sävel toiminnalle. Hoitoympäristö ja siihen liittyvät tilanteet täytyy ymmärtää, sillä taiteen tulee olla sopusoinnussa muun ympäristön kanssa. (Mertsola 2015.) Taiteilijan vastuu on toimia ammattimaisesti ja

ottaa jokainen projekti vastaan tosissaan, eikä mennä sieltä missä aita on matalin (Vähämaa 2015).

Taiteilijan ja kohderyhmän aikainen kohtaaminen turvallisessa ympäristössä on tärkeää. Taiteilija saa tietoja ja materiaalia taiteen luomiseen ja kohderyhmä pääsee vaikuttamaan ympärillään tapahtuvaan toimintaan. Taiteilijan täytyy ymmärtää, että kohderyhmillä saattaa olla omanlaisensa tavat vastaanottaa taidetta. Taiteilijan ja kohderyhmän tutustuminen puolin ja toisin on välttämätöntä, sillä taiteilija joutuu lähes aina joustamaan kohderyhmän tarpeiden mukaan. Erilaiset kohderyhmät luovat erilaiset joustamistarpeet. Kohderyhmässä saattaa olla henkilöitä, jotka eivät esimerkiksi näe tai kuule, tai he eivät muuten pysty osallistumaan suunniteltuun toimintaan. (Immonen 2015; Niskala 2015; Norokallio 2015.) Taiteilijan tulee olla varma omasta työskentelystään ja roolistaan, jotta hän pystyy käsittelemään kohderyhmää, sekä saavuttamaan heidän luottamuksensa. Taiteilijan tulee kuitenkin tiedostaa, milloin oma ammattiosaaminen ei riitä kohderyhmän käsittelyyn. Taidetta ja terapiaa ei tule sekoittaa toisiinsa. (Petäjäjärvi 2015; Vähämaa 2015.)

Tilaaja

Tilaajan vastuulla on ottaa taide ja taiteilija vastaan avoimesti, sekä osoittaa ymmärrystä ja realismia taidetta ja taiteilijaa kohtaan (Sihvola 2015). Tilaajan tulee kunnioittaa taiteilijan visiota ja luottaa taiteilijan kykyyn luoda taidetta, sekä mahdollistaa taiteilijalle merkityksellinen työskentely. Taiteilijaa ei saa jättää yksin oman onnensa nojaan, vaan taiteilijalle tulee tarjota ammatillista vertaistukea, ohjausta tai kanavaa, jossa hän pääsee käsittelemään työskentelyyn liittyviä mahdollisia kysymyksiä. (Solkio 2015.)

On tärkeää, ettei taiteilijaan kohdistu negatiivista suhtautumista. Sen vuoksi tilaajayhteisölle ja kohderyhmälle tulisi informoida tarpeeksi ajoissa taiteilijan tulosta, jotta he osaisivat ottaa taiteilijan avoimesti vastaan ja tarjota hänelle tarvittaessa tukea. (Campomanes 2015; Solkio 2015; Rastas 2015; Vähämaa 2015.) Ennakkoluulot ja vanhat rutiinit on helpompi murtaa, kun hoitohenkilökunta otetaan aktiivisesti mukaan toimintaan. Osallistumalla toimintaan, hoitohenkilökunta pääsee vaikuttamaan ja sanomaan avoimesti mielipiteensä, sekä toteuttamaan omaa luovuuttaan. Tällä tavalla hoitohenkilökunta pystyy ymmärtämään paremmin taiteen merkityksen taiteilijalle ja

kohderyhmälle. (Campomanes 2015; Liikanen 2003, 58; Niskala 2015; Rastas 2015.) Ennakkoluuloja on mahdollista murtaa tarjoamalla hoitohenkilökunnalle tietoa esimerkiksi koulutuksien muodossa. Koulutuksissa on mahdollista rikkoa vanhoja ajatusmalleja ja avata uusia näkökulmia (Mertsola 2015; Oksanen 2015; Rastas 2015). Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta on opinnäytetyöni tilaaja Hyvinvoinnin välitystoisisto, joka tarjoaa tiedostusta, koulutusta ja neuvontaa toimimalla samalla hyvinvointipalveluihin kohdistuvan taiteen välittäjänä ja markkinoijana (Hyvinvoinnin välitystoisisto 2015).

Tuottaja

Ammattitaitoisella tuottajalla täytyy olla ”psykologista silmää”, jotta hän osaa yhdistää oikeat yhteistyökumppanit. Tuottajan tulee olla empaattinen, jotta hän näkisi, mistä näkökulmasta tai diskurssista asioita kulloinkin tarkastellaan. Hänen täytyy osata tarpeen mukaan aukaista näitä kyseisiä diskursseja. Tärkeintä tuottajan työssä on auttaa taiteilijaa markkinoimaan toimintaansa tilaajalle kiinnostavin ja ymmärrettävin menetelmin. Tärkeää on yhdistää oikeita yhteistyökumppaneita ja viedä toimintaa eteenpäin, sekä luoda ja ylläpitää ymmärrystä ja avoimuutta koko taidetoiminnan aikana. (Campomanes 2015; Ikonen 2015; Majabacka 2015; Pentti 2013; Petäjäjärvi 2015.)

Mahdollinen tulevaisuuden tuottajan työnkuva on toimia alueellisesti edistävänä koordinaattorina tiettyjen hoitolaitosten piirissä (Pentti 2013). Muita mahdollisia tulevaisuuden työnkuvia, jotka helpottaisivat yhteistyön sujuvuutta, ovat välittäjänä tai agenttina toimiminen taiteilijan ja sote-sektorin välillä. Haastatteluissa nousi kuitenkin esiin, että välittäjänä toimiminen on yhdelle ihmiselle liian suuri työ. Tarve koettiin välitysorganisaatiolle, yritykselle tai yhdistykselle, jossa tuotanto olisi yhtenäistä, ammattilaisten toteuttamaa ja rahoitus pysyvää. (Niskala 2015; Rastas 2015; Vähämaa 2015.) Välittäjäorganisaation perustaminen olisi kuitenkin aikaa ja rahaa vievä prosessi.

Kohderyhmä

Taiteilijan tai tilaajan ei tulisi koskaan tehdä yksin päätöstä siitä, millaista taidetta kohderyhmälle viedään. Kohderyhmän tulee säilyttää itsemääräämisoikeutensa, jonka vuoksi on oleellista kuunnella kohderyhmää ja kysyä heidän mielipiteitään ja toi-

veitaan. Kohderyhmän edustajan tulisi itse päästä vapaasti valitsemaan, mitä hän kaipaa ja mihin hän haluaa osallistua. (Immonen 2015; Lappalainen 2015; Mertsola 2015; Takala 2015.)

Taiteen laatu tulisi pitää mahdollisimman korkealla, eikä kohderyhmän kykyä vastaanottaa rankkoja tai haastavia aiheita saisi mitätöidä (Immonen 2015; Lappalainen 2015; Rastas 2015; Vähämaa 2015).

”Siellä (hoitolaitoksissa) on ihmisiä, jotka joutuvat miettimään kuolemaa ja juttelin yhden potilaan kanssa, joka itse asiassa sanoi, että hän tahtoi, että siellä olisi taidetta, joka käsittelee kuolemaa ja antaa uusia näkökulmia ja antaa luvan puhua siitä ja herättää keskustelua.” (Lappalainen 2015.)

Taiteen ei siis tarvitse olla aina helppoa, vaan riskejäkin kannattaa uskaltaa ottaa. On kuitenkin hyvä tiedostaa, että kohderyhmät ovat erilaisia. Esimerkiksi lapsilla positiivisen teeman ylläpitäminen voi olla kannattavaa, kun taas saattohoitopotilailla rankatkin teemat voivat olla suositeltavia. (Immonen 2015; Lappalainen 2015; Mertsola 2015.) Rankkojen aiheiden jälkeen kohderyhmää ei saa jättää yksin kokemuksien kanssa. Kohderyhmän kanssa käytävät alku- ja loppukeskustelut taiteen esiin nostamista tuntemuksista ovat tärkeä osa taidetoimintaa. (Norokallio 2015.)

Hoitolaitosten potilaat kaipaavat säännöllistä, pitkäjänteistä ja elämyksellistä taide-toimintaa. Taidetoiminnan tulee olla muistoihin, tunteisiin ja aisteihin vetoavaa. Potilaat tarvitsevat taidetta, joka vähentää pelkoa ja luo turvallisuutta. Samalla taiteen pitäisi tuoda muutoselementtejä ja jännitystä hoitolaitosten arkeen. (Mertsola 2015; Norokallio 2015; Oksanen 2015; Rastas 2015.) Muuntuva ja vaihteleva taidetoiminta pitää kiinnostavuuden ja jännittävyyden yllä. Tulevaisuudessa kohderyhmän aktiivinen rooli tulee luultavasti kasvamaan yhä entisestään. Erityisesti oma tekeminen, taiteilu ja vaikuttaminen potilasraatien avulla nähtiin isoksi osaksi tulevaisuuden kuvaa. (Mertsola 2015.)

Termit

Usein sote-sektorin käyttämät termit ovat keskittyneitä toimintaan ja menetelmiin. Sote-alalla saatetaan vältellä *taide*-sanaa ja keskitytään puhumaan esimerkiksi *luovuudesta* ja *elämyksellisyydestä*, kun taas taidealan termit kiinnittävät painon usein

taiteeseen ja teokseen. Yhteistä molemmille sektoreille on *yhteisöllisyyden ja osallistavuuden* korostaminen. Yhteistyössä kannattaa käyttää mahdollisimman yksinkertaisia termejä, jotka on kytketty sote-alan toimintaan (Rastas 2015). Suositumpia käytössä olevia termejä olivat muun muassa *osallistava taide ja yhteisötaide*. Nämä termit koettiin tilaajalle houkuteltavina, sillä ne kertovat kohderyhmän mahdollisuudesta päästä vaikuttamaan ja muovaamaan taiteellista lopputulosta. (Mertsola 2015.)

Jotkut termit saattavat aiheuttaa ongelmia, esimerkiksi taiteen soveltava käyttö ja osallistava taide voivat jäädä turhan epämääräisiksi. Tällaisia termejä käytettäessä tulisi määritellä, mitä osallistavuudella ja soveltamisella tarkoitetaan ja ketä osallistetaan ja miten. Etuliitteelliset taide-sanat, kuten hyvinvointitaide voivat aiheuttaa taiteelle tulosvastuun ongelman. Etuliitteelliset sanat määrittelevät taiteen tuloksen ja kuten aikaisemmin todettiin, taiteen tuloksen määrittäminen ennakkoon voi olla melkoista hakuammuntaa, tai jopa mahdotonta.

Termien merkitykset eivät melkein koskaan kohtaa, mutta yleisten sovittujen pelisääntöjen avulla voidaan kommunikoida ja päätyä yhteiseen ymmärrettävään lopputulokseen (Luodeslampi & Väisänen 2010, 9). Tuottajan tehtävä on auttaa taiteilijaa ja tilaajaa keskustelemaan ja valitsemaan oikea termi toiminnalle, sekä aukaisemaan valitun termin merkitys (Ikonen 2015). Termin aukaiseminen helpottaa yhteistyötä ja auttaa taiteilijaa hahmottamaan omaa rooliaan projektissa. Tilajalle termien läpi käyminen auttaa ymmärtämään, miten taide tulee luultavimmin näkymään yhteisössä. Termeistä keskustelu on kannattavaa, sillä se voi avartaa käsityksiä, jolloin voidaan löytää uusia hyviä tapoja toimia: *”Mulle oli hirveän hedelmällistä pysähtyä ja pohtia näitä (termejä). Se auttaa mua perustelevaan ja näkemään myös omaa tekemistäni suhteessa eri ihmisten tulokulmiin.”* (Linnossuo 2015.) Termeistä keskustelu kannattaa kuitenkin jättää lyhyeksi ja rajoittaa yhden tai kahden termin tarkasteluun termien suuren määrän vuoksi.

6.2 Hyvinvointitaide ja taiteen asema

Hyvinvointitaide

Taiteen, edes hyvinvointitaiteen, ei pitäisi olla sidottu tuloksellisuuteen. Toimijoiden tulisi sisäistää ymmärrys taiteen epävarmasta luonteesta. (Takala 2015.) Jotta tämä olisi mahdollista, oleellista on, että taiteen vaikutusten seuranta olisi pitkäkestoista, eikä tulosten mittaamisessa kiirehdittäisi (Sihvola 2015). Hyvinvointitaiteen tulisi olla jatkuvaa ja aktiivista ja luomisen tulisi tapahtua yhdessä kohderyhmän kanssa. Kohderyhmän pitäisi saada mahdollisuus päättää itse, mitä he kaipaavat ja mikä tuottaa juuri heille hyvinvointia. (Mertsola 2015; Rastas 2015.) Kaikki potilaat eivät kuitenkaan ole siinä kunnossa, että he pystyisivät ilmaisemaan omat mielipiteensä. Taide-toiminnan yksi ”peruskivistä” on luoda tarpeeksi monenlaista ja vaihtelevaa taidetta. Silloin potilaat pääsevät luultavimmin kohtaamaan kaipaamaansa taidetta tai vielä parempaa, löytävät uusia kiinnostavia taiteen suuntauksia. Uudet taidekokemukset saattavat kasvattaa potilaiden positiivisia hyvinvointikokemuksiaan tarjoamalla heidän arkeensa lisää jännitystä ja vaihtelua. (Lehtonen 2015; Oksanen.)

Taiteen itseisarvo ja taiteen välineellistäminen

Haastattelujen perusteella voidaan todeta, ettei välineellistäminen ole pelkästään negatiivinen asia, vaan se voi tuoda lisäarvoa taiteelle ja taiteilijalle (Immonen 2015). Pelot ja ennakkoluulot taiteen välineellistämisestä ja taiteen itseisarvon menettämisestä tulisi pystyä kitkemään pois avoimella yhteistyöllä ja kunnioituksella taiteilijan ammattia kohtaan (Niskala 2015).

Taiteella katsottiin olevan itseisarvo, kun se on tehty huolella ja taiteilijan oman kiinnostuksen ja intuition voimalla. Taiteilijan omat lähtökohdat voivat olla tällöin hyvinvoinnin ja tilaajan ehdottamien teemojen mukaisia, jolloin tilausteos säilyttää itseisarvoisen taiteen aseman. (Immonen2015; Sihvola 2015; Vähämaa 2015.) Itseisarvoisen taide vaatii aina joka tapauksessa ymmärrystä epäonnistumisen mahdollisuudesta ja epävarmuuden läsnäolosta. (Takala 2015; Vähämaa 2015.)

Jotta taiteen itseisarvo olisi turvattu, taiteen tulee näkyä hoitoympäristössä yhtenä osana arjen rutiineja. Ensin rahoitusasiat pitäisi saada kuntoon. (Rastas 2015.) Taiteen itseisarvon säilymisen vuoksi rahoitusta tulisi ylläpitää tavoitevapaalle taiteelle ja

sen koulutukselle. Taiteen täytyy pystyä seisomaan omilla jaloillaan ennen kuin sitä voidaan soveltaa ja käyttää välineenä muihin tavoitteisiin. (Campomanes 2015; Lehtonen 2015; Petäjäjärvi 2015.)

7 TYÖSKENTELYN APUVÄLINEET

Haastattelujen vastausten perusteella voidaan todeta, että arvojen ja käsitysten ei tarvitse, eikä pidäkään yhdistyä. Parhaimmassa tapauksessa erilaisten arvojen avulla saadaan aikaan *arvotörmäys*, joka saattaa synnyttää uusia ideoita, muuttaa käsityksiä ja aukaista vanhanaikaisia ajatusmalleja. (Norokallio 2015; Solkio 2015; Vähämaa 2015.) Hyödyllisinä työvälineinä tähän arvojen törmäykseen ehdotettiin avointa tuottajan johtamaa keskustelua ja erilaisia tarkistuslistoja, joissa arvot ja toiminnan käytännön asiat kohtaavat. Muina hyödyllisinä apuvälineinä tuotiin esiin erilaiset termit ja työpäiväkirjat. (Ikonen 2015; Linnossuo 2015; Majabacka 2015; Räsänen 2015; Sihvola 2015; Solkio 2015; Vähämaa 2015.)

7.1 Tarkistuslista

Tuottajan täytyy tiedostaa asioita, jotka muodostavat hyvän yhteistyön edellytykset. Tämän vuoksi erilaiset tarkistuslistat ovat tarpeellisia työvälineitä tulevaisuuden luovalle tuottajalle (Linnossuo 2015; Niskala 2015; Sihvola 2015; Solkio 2015). Alla olevan esimerkki-tarkistuslistan avulla tuottajan on helpompi ennakoida, mitkä asiat edistävät yhteistyötä ja mitkä heikentävät sitä. Listassa olevat tiedot on koottu taiteilija-, tilaaja- ja tuottaja-haastattelujen pohjalta, minkä jälkeen tieto on jäsennelty oman pohdinnan tuloksena työkaluksi taulukon muotoon.

Tarkistuslista	
Yhteistyötä edistävät	Yhteistyötä heikentävät
Hyvin organisoidut käytännön asiat	Huonosti organisoidut käytännön asiat
Rahoituksen varhainen löytäminen ja varmistaminen	Rahoituksen puute/ hankekeskeinen rahoitus
Pitkäjänteinen ja toistuva taidetoiminta	Liian lyhytkestoinen taidetoiminta, josta voi toiminnan päättyessä seurata muun muassa kohderyhmän ja henkilökunnan pettymyksiä

	→ hankeväsymys
Kohderyhmään ja yhteistyökumppaneihin tutustumiseen, sekä toimintaan on varattu tarpeeksi aikaa.	Aikaa yhteistyökumppaneihin ja kohderyhmään tutustumiseen, sekä toiminnan toteutukseen on varattu liian vähän.
Selkeä roolien- ja vastuunjako	Epäselkeät roolien- ja vastuunjaot
Henkilökemioiden kohtaaminen	Huonot henkilökemiat
Yllätyksiin varautuminen ja varasuunnitelmat → joustavuus	Varasuunnitelmien puuttuminen ja projektin joustamattomuus
Taiteilijan ja tilaajan opastus ja tiedon tarjoaminen → koulutukset	Taiteilijan jättäminen yksin/ tilaajan tiedon puute
Ammattitaiteilijan ja tuottajan työskentely	Epäpätevä taiteilija tai tuottaja
Taiteilijan vahva identiteetti ja rohkeus	Taiteilija lähtee luomaan epävarmana omaa identiteettiään uuteen ympäristöön
Yhteen taiteenlajiin keskittyminen kerrallaan	Liian laajaan taidekokonaisuuteen panostaminen
Taide on sopusoinnussa ympäristönsä kanssa	Taide ei ole sopusoinnussa ympäristönsä kanssa
Yhteiset välikatsaukset projektin etenemisestä vuoroin tilaajalle ja vuoroin taiteilijalle tutussa ympäristössä	Projektin eteneminen ilman välikatsauksia/ vain taiteilijaa tai tilaajaa suosiva ympäristö
Kunnollinen jälkiraportointi ja lopetus	Jälkikeskustelun ja raportoinnin puuttuminen
Kiinnostus	Kiinnostuksen puute
Hyvä motivaatio/ aito halu ja kiinnostus osallistua	Huonot motiivit
Taiteilijalla on missio ja sanottavaa aiheesta	Taiteilijalla ei ole aiheesta mielipidettä tai sanottavaa
Avoimuus	Ennakkoluulot
Varhainen ja avoin informointi	Informoinnin puuttuminen tai taiteilijan

kohderyhmälle, henkilökunnalle ja muille sidosryhmälle.	tulosta ei olla informoitu tarpeeksi ajoissa kaikille osallisille
Avoin keskustelu ja viestintäyhteys	Henkilökunnan ja sidosryhmien mielipiteitä ei ole otettu huomioon, eikä viestintä toimi.
Alkukeskustelu tilaajan ja taiteilijan välillä	Keskusteluyhteyden puuttuminen
Rohkeus	Pelot
Rohkea ja avoin suhtautuminen taiteen käyttöön	Henkilökunnan pelko omista työpaikoistaan
	Henkilökunnan pelko lisätyöstä
Arvostus	Mitätöinti
Molemminpuolinen ammatti-arvostus	Toisen ammattikuvaa ja työtä ei arvosteta
Kunnollinen taiteilijan palkka	Taiteilijan ilmaistyo
Kohderyhmää haastavat aiheet → kohderyhmä käsitetään tasa-vertaisena ihmisjoukkona	Kohderyhmän taiteenvastaanottokykyä mitätöidään esimerkiksi liian helpoilla aiheilla
Taiteilija saa kehittää omaa taiteellista työskentelyään → taiteilija tuntee työnsä tärkeäksi ja pääsee näkemään oman työnsä jäljen yhteisössä	Taiteilijalle annetaan liian helppoja ja yksinkertaisia tehtäviä → työllä ei ole merkitystä taiteilijalle
Ymmärrys	Ymmärryksen puute
Tilaajan ja taiteilijan näkökulmien yhteen "törmäyttäminen"	Eriäviä näkökulmia ei oteta huomioon
Taiteen ja terapian erottaminen toisistaan	Taiteen sekoittaminen terapiaan
Yhteisen termin ja kielen löytäminen → selkeä kommunikointi	Epäselkeä kommunikointi → pelkästään oman alan termeillä puhuminen
Markkinointi ja tarjoukset on toteutettu tilaajalle kiinnostavalla ja ymmärrettävällä tavalla	Pelkästään taiteilijan lähtökohtiin perustuva markkinointi

Tilaajan tietää, mitä on tilaamassa.	Tilaajan tietämättömyys siitä, mitä on odotettavissa/ tilaajan tietämättömyys kyseisen taiteilijan edellisistä töistä tai taiteenlajista
Ymmärrys, ettei taide ole ihmeiden tekijä → kaikilla on realistiset odotukset	Henkilökunnan ennakkoluulot tai epärealistiset odotukset taiteen käytöstä
Ymmärrys taiteen mahdollisista vaikutuksista ja niiden ilmenemisistä	Kiire tulosten tavoitteluun
Ymmärrys vaikutusten hankalasta mittaamisesta	Taiteen vaikutukset lasketaan pelkästään mittaustuloksista
Taiteen vaikutuksia kirjataan ylös	Taiteen vaikutuksia ei kirjata ylös
Luottamus ja vapaus	Luottamuksen ja vapauden puute
Taiteilijan ja tilaajan toiveiden ja yhteisten kiinnostuksien yhdistäminen	Tilaustyö ilman arvojen ja kiinnostuksien yhdistämistä
Aikatauluista ja deadlineista pidetään kiinni	Tilaajalle ei ole annettu minkäänlaista varmuutta epävarmuuden keskelle → huonot ja epäselkeät aikataulut ja deadlinet
Mahdollisuus epäonnistua → taiteilijan vapaus olla epävarma	Liian suuret paineet taiteilijalle/ epäonnistumista ei hyväksytä → taiteilijan tulostavastuu
Taiteilijan työskentelyn vapaus mahdollistetaan → luottamus taiteilijaan	Luottamuspula → tilaajan kontrollipakko
Kenenkään ei ole pakko osallistua	Taidetoiminnassa on pakko-osallisuus
Joustavuus	Joustamattomuus
Muiden osallisten näkökulmien ja lähtökohtien hyväksyminen	Liian vahvat henkilökohtaiset lähtökohdat ja tavoitteet
Projektilla on joustamisen varaa → varasuunnitelmat	Liian lukkoon lyödyt suunnitelmat → joustamattomuus

Aktiivisuus	Passiivisuus
Tilaajan osallistaminen → tilaajaorganisaation henkilökunta pääsee käyttämään luovuuttaan	Henkilökuntaa ei oteta/ he eivät osallistu mukaan toimintaan. Taiteilija on ainoa luova henkilö yhteisössä.
Taidetoiminta on aktiivista ja mukaansatempaavaa	Taidetoiminta on passiivista
Muistoihin ja aisteihin vetoava taidetoiminta. Sama teema käydään eri aistien kanssa läpi → moniastisuus	Taidetoiminta ei vetoa kohderyhmään
Taiteen muuntautuvuus ja vaihtelevuus	Yksitoikkoinen taidetoiminta
Kohderyhmän huomiointi	Kohderyhmän huomiotta jättäminen
Taiteilijan ja kohderyhmän kohtaaminen ja kohderyhmään tutustuminen → taiteen teemojen sisällyttäminen kohderyhmän elämään ja muistoihin → taiteilija ymmärtää kyseisen kohderyhmän taiteen vastaanottokyvyn	Taiteilija ei tutustu kohderyhmään → taide ei ole kohderyhmälle saavutettavaa → taide on vaikeasti tavoitettavaa, eikä vastaa kohderyhmän tarpeita. → taiteilija ei ymmärrä kohderyhmän tapaa vastaanottaa taidetta
Ihmisen ja kohderyhmän havaitseminen kokonaisuutena, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen.	Kohderyhmän tarkastelu pelkästään heidän oireittensa kautta
Kohderyhmän mahdollisuus vaikuttaa taiteen sisältöön	Kohderyhmä ei osallistu taidetoiminnan suunnitteluun
Tuttujen elementtien ja rutiinien säilyttämien → turvallisen ympäristön luominen	Turvaton ympäristö tai liian paljon muutoksia → kohderyhmän turvattomuuden tunne
Taiteilijan vahva identiteetti ja varmuus käsitellä kohderyhmää	Liian epävarma taiteilija, joka ei hallitse kohderyhmää.
Jälkikeskustelu kohderyhmän kanssa	Kohderyhmän jätetään yksin voimakkaiden tunteiden kanssa, jotka taide on aiheuttanut.

Taide jää elämään yhteisöön tai sulautuu kohderyhmän arkielämään → taide otetaan osaksi hoitolaitoksen rutiineja.	Kohderyhmä ei pysty sisällyttämään taidetta arkeensa → taidetta ei sisällytetä osaksi hoitolaitoksen rutiineja.
--	---

7.2 Keskustelurunko

Taiteilijan ja tilaajan erilaiset käsitykset ja näkökulmat voivat olla hedelmällisen yhteistyön lähtökohtia, kunhan niistä ollaan valmiita käymään avoimia keskusteluja.

”Kummatkin tulee puolimatkaa ja kohtaa siinä. Molemmat ymmärtää toisen työkuva, tehtävän, tavoitteet ja tarkoituksen ja molemmilla on omat lähtökohdat. Sitten kun ne sulautetaan yhteen niin silloin meillä on hertullinen tilanne.” (Solkio 2015.)

Tuottajan rooli on toimia keskustelujen vetäjänä ja tulkkina. Keskusteluyhteys on tärkeää, sillä ilman keskustelua hyvä yhteistyö saattaa murentua. (Majabacka 2015; Niskala 2015; Solkio 2015; Takala 2015.) Keskustelu auttaa ratkomaan käytännön asioita ja ennakoimaan mahdollisia henkilöristiriitoja ja yllätyksiä. Tavoitteista tulisi keskustella, sillä kohderyhmä ja hoitohenkilökunta saattavat turhautua tai pettyä, jos tavoitteita ei olla käyty läpi.

Asenteiden ja ymmärryksen aukaiseminen on mahdollista esimerkiksi valmiiden keskustelurunkojen avulla. Ennen keskustelua täytyy kuitenkin hahmottaa asioita omasta työskentelystä. Kun omia arvoja ja tavoitteita hahmotetaan, pystytään niistä helpommin keskustelemaan. Siksi ennen keskustelua tulisi jokaisen pohtia omaa motiiviaan ja kysyä itseltään seuraavia kysymyksiä:

- Miksi olen tässä?
- Mikä on oma roolini?
- Mitä haluan saavuttaa ja mikä on tavoitteeni?
- Missä olen valmis joustamaan?
- Missä menevät rajani?

Taiteilijalle on tärkeää löytää raamit työskentelylleen:

- Kiinnostaako kyseisen kohderyhmän kanssa työskentely?
- Menevätkö omat henkilökohtaiset arvot yhteen projektin kanssa?

- Onko minulla jotain annettavaa kyseiseen aiheeseen ja herääkö aiheeseen kiinnostusta?

Pohdinnan jälkeen voidaan miettiä, keitä ovat yhteistyökumppanit ja onko itsellä mahdollisuuksia työskennellä heidän kanssaan. (Petäjäjärvi 2015; Niskala 2015.)

Tilaajan ja taiteilijan ensikohtaamisesta tulee sopia hyvissä ajoin projektista riippuen, noin puoli vuotta ennen taidetoiminnan alkamista. Keskusteluun ja suunnitteluun tulee ottaa heti alussa mukaan kohderyhmän edustaja/edustajia, jotta he pääsevät kertomaan mielipiteensä ja toiveensa aikaisessa vaiheessa. (Lappalainen 2015).

Projektin aikana kannattaa pitää välikeskusteluja, joiden aikana pohditaan mihin suuntaan toiminta on menossa, ovatko kaikki tyytyväisiä tai tuleeko taiteilijan lähestymiskulmaa muuttaa, jotta tavoite voitaisiin saavuttaa. Keskustelut toteutetaan vaihtelevasti taiteilijan ja tilaajan omalla maaperällä, joko hoitoyhteisössä tai taiteilijalle tutussa ympäristössä. Näin yhteistyökumppanit saavat paremman kosketuksen toistensa työnkuvaan.

Keskustelujen kannattaa olla lyhyitä ja käytäntöön sidottuja. Oheisessa Keskustelurungossa käydään läpi käytäntöihin, kuten aikatauluihin, tilankäyttöön ja kohderyhmään liittyviä asioita, sekä avataan toimijoiden motivaatioita ja lähtökohtia. Rungossa olevat tiedot on koottu taiteilija-, tilaaja- ja tuottajahaastattelujen avulla, minkä jälkeen tieto on jäsennelty työkaluksi taulukon muotoon.

Keskustelurunko		
Motivaatio		Käykää motivaatiot lyhyesti läpi. Mitkä ovat taiteilijan ja tilaajan motivaatiot osallistua?
Käytännön asiat		
Taiteelliset menetelmät		Käykää läpi, mitä työkaluja ja menetelmiä taiteilija käyttää työssään.

Roolit		Tehkää selkeä työnjako ja sopikaa roolit. Kuka on taiteilijan apuna tarvittaessa? Kuka on vastuussa mistäkin? Kuka on taiteilijaa vastassa ensimmäisenä päivänä? Käykää läpi vastuut ja velvollisuudet.
Raja-alueet		Käykää läpi, missä kulkevat yhteistyön raja-alueet. Mitkä asiat voivat vaikuttaa työskentelyynne ja millä tavalla oma työskentelyynne saattaa vaikuttaa muiden työskentelyyn?
Seuranta, mittaus		Keskustelkaa, miten toteutetaan ja kuka on vastuussa.
Dokumentointi		Sopikaa, miten toteutetaan ja kuka on vastuussa.
Taiteilijan palkkio		Sopikaa palkan määrä ja maksuaikataulu
Tilat ja välineet		Käykää läpi taiteilijan tilan tarve. Minkälaisia välineitä taiteilija käyttää ja tarvitsee? Tarvitseeko taiteilija opastusta tai erityistiloja?
Toimintaympäristö		Käykää läpi toimintaympäristöön liittyvät asiat, sen arki ja muut käytännön asiat.
Aikataulu		Tehkää täsmällinen aikataulu ja sopikaa deadlinet. Sopikaa välikatsauksen/ välikasauksien aika ja paikka.
Informointi		Sopikaa kuka hoitaa ja ottakaa huomioon yhteisö, kohderyhmä ja sidosryhmät. Keskustelkaa mistä asioista tulee informoida ennen taiteilijan tuloa.
Viestintäkanava		Valitkaa yhteinen helppokäyttöinen viestintäkanava
Ymmärrys		
Toivomukset teemoista ja mahdollisista aiheista		Käykää läpi toivomukset teemoista ja sisällöstä. Onko kiellettyjä aiheita?

Toivomukset taiteen merkityksestä itsellesi ja kohderyhmälle		Käykää läpi, minkälaisia merkityksiä taiteella haluttaisiin olevan kohderyhmälle, taiteilijalle ja tilaajalle?
Tavoite ja toivottu tulos		Asettakaa toiminnalle yhteinen toivottu tavoite ja tulos
Ymmärrys epävarmuudesta		Esittäkää tilaajalle esimerkki taiteen epävarmuudesta
Ymmärrys mittaamisen hankaluudesta		Tuokaa esiin vaikutusten mittaamisen hankaluus ja kärsivällisyyden tarve. Tuokaa esiin, että voimakkaita vaikutuksia voi syntyä lisäksi pitkän ajan kuluttua toiminnan loppumisen jälkeen.
Ymmärrys taiteen vaikuttavuudesta		Keskustelkaa taiteen vaikutuksista. Taide tulee aiheuttamaan reaktioita yhteisössä, myös sellaisia, joita ei välttämättä pystytä ennustamaan. Olkaa rohkeita hyväksymään tämä.
Taiteen ja terapian ero		Tuokaa esiin taiteen ja terapian ero. Taiteilija ei ole terapeutti.
Yllätyksiin varautuminen		Käykää läpi, mitä yllätyksiä voi esiintyä. Esimerkiksi mahdolliset epidemiatapaukset.
Varasuunnitelmat		Laatikaa varasuunnitelmat yllätyksien varalle. Sopikaa, mihin asti varasuunnitelmat ovat käytettävissä ja milloin ne sulkeutuvat pois.
Yhteinen termi		Valitkaa sopiva termi, jota käytätte taiteellisesta työskentelystä. Käykää läpi sen merkitys taiteilijalle ja tilaajalle.
Kohderyhmä		
Kohderyhmän erityispiirteet		Käykää läpi kyseisen kohderyhmän erityispiirteet, historia jne.
Vaitiolovelvollisuudet, itsemääräämisoikeus ja muut kohderyhmään liittyvät käytännön asiat		Käykää läpi käytännön asiat, jotka tulee ottaa huomioon kyseisen kohderyhmän kanssa.

Kohderyhmän kuuleminen		Tässä vaiheessa kohderyhmän edustaja saa ilmoittaa mielipiteensä, jos hän ei ole aikaisemmin päässyt ääneen.
Taiteilijan ja kohderyhmän ensimmäinen kohtaaminen		Sopikaa kohtaaminen projektista riippuen, esimerkiksi noin 3-6 kuukautta ennen taiteilijan tuloa.
Keskustelun päätös		
Pelot ja uhkakuvat		Käykää läpi mahdolliset pelot ja uhkakuvat, jotka nousevat esiin suunnitelmasta.
Epäselvät asiat		Käykää läpi muut epäselvät asiat
Avun tarve		Keskustelkaa, missä asioissa kukin pystyisi auttamaan toista ja missä asioissa kukin osapuoli voi tarvita apua.

8 YHTEENVETO

Yhteistyö

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että hyvä yhteistyö taiteilijan, tuottajan ja taiteen tilaajan välillä edellyttää aktiivisuutta, avoimuutta, arvostusta, rohkeudetta, joustavuutta, luottamusta sekä ymmärrystä. Tärkeää yhteistyössä on toimijoiden kiinnostus ja halu tehdä yhteistyötä, sekä luoda taidetta kohderyhmän tarpeiden mukaisesti. Pelkkä kiinnostus ei silti yksin riitä, sillä toiminnan onnistuminen vaatii käytännön asioiden huolellista selvitystä ja järjestämistä.

Yhteistyötä vaikeuttavat haasteet, kuten ymmärryksen ja luottamuksen puute. Haasteet voivat yhdessä johtaa arvotyhjiöön. Arvotyhjiössä toisten arvoja ei hyväksytä tai oteta huomioon ja toimintaa viedään eteenpäin vain omien tavoitteiden ja arvojen mukaisesti. Arvojen ja käsitysten ei kuitenkaan tarvitse aina kohdata. Paras tilanne voi olla silloin, kun erilaiset arvot ja mielipiteet pääsevät törmäämään. Nämä arvotörmäykset ovat tie pois arvotyhjiöstä. Ne antavat mahdollisuuden rikkoa vanhentuneita ajattelumalleja ja parantavat siten yhteistyötä, kunhan taiteilija, tilaaja, tuottaja ja kohderyhmän edustaja ovat valmiita käymään avoimia keskusteluja yhdessä.

Tuottajan rooli

Tuottaja on suuressa roolissa yhteistyön onnistumisessa ja arvotyhjiöltä välttymisessä. Luovan tuottajan tulevaisuuden työnkuvaan kuuluu arvomaailmojen ”törmäyttämien”, oikeiden yhteistyökumppaneiden yhdistäminen ja erilaisten diskurssien ymmärtäminen ja aukaiseminen. Lisäksi tuottaja auttaa taiteilijaa ja tilaajaa sopivan termin valitsemisessa (Liikanen 2003, 54). Taiteen käytön lisääntyessä hyvinvointipalveluissa tuottajan täytyy sisäistää paljon tietoa taiteilijoiden ja sote-sektorin työskentelytavoista. Uutta tietoa on paljon, jonka vuoksi tarkistustaulukot ja erilaiset listat ovat käteviä työkaluja.

Termit

Hoitolaitoksissa tapahtuvan taidetoiminnan termit kannattaa sitoa toimintaan ja kohderyhmän aktiiviseen osallistamiseen. Aktiiviset termit ovat tilaajalle houkuttelevia. Ne kuvaavat taidetoiminnan luonteen lisäksi sitä, että taidetta luodaan kohderyhmää varten joustamalla heidän tarpeidensa mukaan. Aktiiviset termit kertovat yleensä tai-

detoiminnan tavoitteesta ja sisällöstä, joka antaa tilaajalle tietoa ja varmuutta taiteen mahdollisista tuloksista.

Diskurssien moninaisuus ja termien selkeiden merkitysten puuttuminen aiheuttaa hämmennystä ja epäselkeyttä. Tulevaisuudessa olisi toivottavaa, että termeihin löydetäisiin selkeyttä ja niiden merkitykset olisivat vakiintuneet. Mahdollisuus on koota luettelo, jossa termeille annettaisiin selkeät määritelmät. Täsmällisten merkitysten määrittäminen on kuitenkin hankalaa, sillä eri toimijat lähestyvät eri termejä yleensä omista lähtökohdistaan.

Hyvinvointitaide

Lopputuloksena voidaan päätellä, että hyvinvointitaiteella on omat risunsa ja ruusunsa. Kaikki termit ovat lähtöisin halustamme ymmärtää käsiteltäviä aiheita. Vaikka hyvinvointitaide saattaa aiheuttaa taiteilijalle kylmiä väreitä, se voi olla tavalliselle ihmiselle helposti lähestyttävämpi, kuin esimerkiksi taiteen soveltava käyttö. Taiteilijat ja sote-sektori saattavat ymmärtää hyvinvointitaiteen käsitteen monella eritavalla, mutta erilaisia käsityksiä hyvinvointitaiteen merkityksestä löytyy jo pelkästään taidekentän sisältä. Sana herättää erilaisia tunteita ja mielipiteitä, jonka vuoksi sen käytössä kannattaa olla varovainen ja harkitseva. Ongelmatilanteiden välttämiseksi hyvinvointitaide vaatii aukaisemista. Hyvinvointitaide on edukseen silloin, kun sen merkitys on aukaistu kaikille selkeästi. Aukaisemisella varmistetaan, että jokainen toimija ymmärtää, ettei taiteella voida luvata varmoja hyvinvointivaikutuksia.

Itseisarvoa vai välineellistämistä?

Johtopäätöksenä voidaan todeta, etteivät taiteen itseisarvo ja taiteen välineellistäminen sulje toisiaan pois. Taide voi olla välineellistettyä säilyttämällä samalla itseisarvoisen merkityksensä. Itseisarvoinen taide on taidetta, jolla on mahdollisuus epäonnistua, eikä sille ole sidottu liian tarkkaa tulosvastuuta. Olennaista itseisarvoiselle taiteelle on, että taide on tehty omasta kiinnostuksesta ja halusta aiheeseen. Välineellistetty taide on taidetta, joka on luotu kohderyhmän tai tilaajan ehdoilla. Jotta välineellistetyn taiteen olisi mahdollista säilyttää itseisarvoinen asema, tulee ensin selvittää yhteistyön ja rahoituksen haasteet, sekä niiden esiin nostamat eettiset ongelmat.

Tulevaisuus

Tulevaisuudessa taiteen käyttö hyvinvointipalveluissa tulee toivottavasti olemaan niin järjestäytynyttä ja vakiintunutta, etteivät taiteen soveltavan käytön toimijat joudu painimaan rahoituksen haasteiden, hankeväsymyksen, arvotyhjiöiden ja ennakkoluulojen parissa.

Tulevaisuudessa potilaiden osallistuminen taidetoiminnan suunnitteluun tulee todennäköisesti kasvamaan entisestään, jolloin taidetoiminta saavuttaa toivottavasti entistä paremmin heidän tarpeitaan ja toiveitaan. Tällöin kenties hyvinvointitaiteen määritelmäkin on helpompi hyväksyä, kun potilaat pääsevät henkilökohtaisesti valitsemaan ja suunnittelemaan taidetoiminnan sisältöä ja kertomaan, minkälaisen taidetoiminnan he kokevat hyvinvointia edistäväksi.

Parhaimmassa tapauksessa taide tulee parantamaan potilaiden elämänlaatua, luomaan lisää sisältöä heidän ja hoitohenkilökunnan elämään, vähentämään lääkekustannuksia, sekä tarjoamaan taiteilijoille ja tuottajille tavan työllistyä.

Hyvinvoinnin välitystoimisto

Hyvinvoinnin välitystoimisto sai tutkimuksesta kaksi konkreettista työkalumallia, keskustelurungon ja tarkistuslistan. Työni tilaaja piti työkaluja hyödyllisinä ja käytäntöön sidottuina, sillä taulukot ovat osallistavia ja ne ovat muokattavissa muuttuvien tilanteiden mukaan. Työkalut tulevat kestäämään aikaa ja kehittämään taidetoiminnan tuntemusta hyvinvointipalveluissa. Työkalut tullaan kokoamaan hankkeen ilmeen mukaisiksi perinteisiksi paperi- ja virtuaalitaulukoiksi, joita tullaan jakamaan hankkeen nimissä soveltavan taiteen käytön toimijoille ja siitä kiinnostuneille. Hyvinvoinnin välitystoimisto tulee käyttämään taulukoiden sisältöjä opetusmateriaalina koulutustilaisuuksissa, joissa koulutuksiin osallistujat pääsevät tarkastelemaan ja testaamaan taulukoita käytännössä. Työn liitteenä (LIITE 5) on luonnos taulukoiden pohjalta laaditusta Tatun ja Soten (Hyvinvoinnin välitystoimiston maskotit) yhteistyösopimuksesta, jonka täyttäessään taiteilija ja sote-alan toimija pääsevät yhteiseen ymmärrykseen yhteistyöstä.

Loppusanat

Tutkimusta tehdessäni oli kiinnostavaa ja antoisaa päästä haastattelemaan taiteen soveltavan käytön parissa työskennelleitä tuottajia, taiteilijoita ja tilaajia. Hankalaksi koin haastateltavien rajaamisen tiettyyn määrään, sillä halukkaita haastateltavia ja erilaisia mielipiteitä aiheesta löytyi liiankin helposti. Aluksi tarkoitukseni oli ottaa tarkempaan tarkasteluun myös taiteen soveltavan käytön termistö ja teettää yleisimmistä termeistä erillinen taulukko, mutta työni rajaamisen vuoksi oli kuitenkin oleellisempaa jättää termilista pois tämän työn tarkastelupiiristä. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista jatkaa tutkimusta keskittyen vuorostaan sellaisten henkilöiden mielipiteisiin, joilla on ennakkoluuloja tai negatiivisia näkökulmia taiteen soveltamisesta tai tilaamisesta.

On kaikkien etu, jos toimijat pystyvät ottamaan taiteen vastaan itseisarvoisena välineenä, jonka käytöstä hyötyvät sekä kohderyhmä, taiteilija että taide. Tämän mahdollistamiseksi, kenttä tarvitsee edelleen lisää tutkimusta, koulutusta, laadullisia mittaus tuloksia taiteen vaikutuksista, vakiintunutta toimintaa ja toimivia rahoituskeinoja, ymmärrystä sekä joustoa. Kentälle tarvitaan lisää aiheesta kiinnostuneita aktiivisia taiteilijoita, sote-alan työntekijöitä sekä erityisesti tuottajia, jotka ovat valmiita ottamaan vastaan taiteen soveltavaan käyttöön liittyvät haasteet ja sukeltamaan pää edellä tuntemattomaan ja epävarmaan.

LÄHTEET

- Ahos, Riitta & Pusa, Tiina 2014. Laurea julkaisut 2014. Kohtaamistaide käsikirja ohjaajalle. Viitattu 26.8.2015.
<https://www.laurea.fi/dokumentit/Documents/22.%20Pusa%20toim%20Kohtaamistaide%20K%C3%A4sikirja%20ohjaajille.pdf>.
- Aunola, Anniina 2014. Kolumnissa Viljanen, Kaisa (toim.) Sairasta ei saa rangaista huonolla taiteella. Helsingin Sanomat 24.5.2014.
- Bardy, Marjatta & Haapalainen, Riikka & Isotalo, Merja & Korhonen, Pekka 2007. Taide keskellä elämää. Helsinki: Like.
- Colliard, Haapalainen, Himberg, Laiho & Torkko 2010. Ylös – ammattiteattereiden yleisötyön kehittäminen –hankkeen loppujulkaisu Yleisö ja teatteri uuteen suhteeseen. Viitattu 28.7.2015. http://www.yleisotyo.fi/uploads/pdf/Ylos_loppujulkaisu.pdf.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hyvinvoinnin välitystoimisto 2015. Hankkeesta. Viitattu 27.7.2015.
<http://www.hvvt.fi/hankkeesta.php>.
- Kantokorpi, Otso & Majava, Antti 2015. Taiteen puheeksiottamisen opas. Taiteen edistämiskeskus. Viitattu 27.7.2015. http://taiteenpuheeksiottamisenopas.taike.fi/wp-content/uploads/2015/06/taiteen_puheeksiottamisen_opas_01062015_lowres.pdf.
- Kauppinen, Miia 2014. "Tuottaja uskoo, kun muut epäröivät" :Kulttuurituottajan työ taiteen soveltavan käytön kentällä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 26.8.2015.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/73940/Kauppinen_Miia.pdf?sequence=1.
- Keski- Suomen taidetoimikunta 2011. Taide vaikuttaa! Selvitysraportti. Viitattu 27.7.2015.
https://www.thl.fi/documents/10531/126775/Taide_vaikuttaa_selvitysraportti.pdf.

Kosonen, Hanna 2013. Johan nyt on markkinat – vai onko? Taide ja kulttuuripalveluiden markkinat sosiaali- ja terveysalalla. Markkinaselvitys. Viitattu 27.7.2015.

http://www.diges.info/pdf/johan_nyt_on_markkinat_-markkinaselvitys.pdf.

Launonen, Leevi 2002. Arvot arjen käyttövoimaksi - arvojen muutos ja käytännön eväitä arvojen työstämiseen. Kasvatus tulevaisuuteen seminaarin luentotiivistelmä 23.3.2002. Yhdessä elämään, Järvenpää.

Liikanen, Hanna- Kaisa 2003. Taide kohtaa elämän Arts in Hospital –hanke ja kulttuuritoiminta itäsuomalaisten hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa. Helsinki: Otavan kirjapaino Oy.

Luodeslampi, Juha & Väisänen, Liisa 2010. Uskosta taiteeseen. Helsinki: Lasten keskus/ LK-kirjat.

Mattila, Antti S. 2009. Hyvinvoinnin teorit. Artikkel. Viitattu 27.7.2015.

http://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=ont00039.

Naukkarinen, Ossi 2005. Taiteistumisen muodot. Teoksessa Levanto, Naukkarinen & Vihma (toim.) Taiteistuminen. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja. B, 10 & 23.

Norppa, Laura 2014. Taiteen välinearvo ylittää taiteen itseisarvon. Kolumni. Viitattu 28.7.2015. <http://www.liikekieli.com/archives/6612>.

Opetusministeriö 2002. Taide on mahdollisuuksia. Ehdotus valtioneuvoston- taide ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi. Viitattu 27.7.2015.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2002/liitteet/opm_41_TAO.pdf?lang=.

Pentti, Pia 2013. Taidetoimintaa hoitoyksiköihin- Toimenpide-ehdotuksia taiteen hyvinvointityön tueksi. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 27.9.2015.

http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/63944/Pentti_Piia.pdf?sequence=1.

Rosenlöf, Anna-Mari 2014. Rakenteita ratkomassa. Kulttuurisen seniori- ja vanhuustyön käytäntöjä ja toimintamalleja. Raportti. Taiteen edistämiskeskus. Viitattu 27.9.2015.

http://issuu.com/rakenteitaratkomassa/docs/rakenteitaratkomassa_2ee04e26e63a58.

Taide 2015 2015. Kampanja. Viitattu 8.7.2015. <http://taide2015.fi/kampanja/>.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014. Keskeisiä käsitteitä. Viitattu 27.7.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>.

Turun ammattikorkeakoulu 2015. Tutkinnot. Viitattu 27.7.2015.
<http://www.turkuamk.fi/fi/tutkinnot-ja-opiskelu/tutkinnot/kulttuurialan-ylempi-amk-soveltava-taide/>.

Viljanen, Kaisa (toim.) 2014. Sairasta ei saa rangaista huonolla taiteella. Kolumni. Helsingin Sanomat 24.5.2014. Viitattu 27.7.2015.
<http://www.hs.fi/kulttuuri/a1400827222478>.

Von Brandenburg, Cecilia 2008. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä. Näkökulmia taiteen soveltavaan käyttöön. Opetusministeriön julkaisuja 2008:12. Viitattu 27.7.2015.

Wallenius- Korkalo, Sadra 2011. Taide käy työssä taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöissä. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu. Viitattu 27.7.2015.
<http://www.taikahanke.fi/binary/file/-/id/1/fid/554>.

Yhdessä elämään 2015. Arvot arjen käyttövoimaksi – arvojen muutos ja käytännön eväitä arvojen työstämiseen. Viitattu 8.7.2015.
http://www.yhdessaelamaan.fi/?page_id=104.

Yle 2015. #kulttuurinvälikysymys. Viitattu 28.7.2015. <http://yle.fi/aihe/kulttuurin-valikysymys#section-120593>.

HAASTATTELUT

Campomanes, Riikka 2015. Läntinen tanssin aluekeskuksen tuottaja, 18.5.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Ikonen, Eili 2015. Kuvataiteilija ja Tukeva Porras –hankkeen hankevastaava, 11.5.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Immonen, Kati 2015. Kuvataiteilija, 26.6.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Lappalainen, Minna-Maija 2015. Kuvataiteilija, 26.6.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Lehtonen, Jussi 2015. Kansallisteatterin kiertuenäyttämön taiteellinen suunnittelija, Teatteri korkeakoulun opettaja & näyttelijä, 3.8.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Linnossuo, Outi 2015. Turun ammattikorkeakoulun sosiaali-alan opettaja, 11.6.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Majabacka, Benny 2015. Tuottaja & Humanistisen ammattikorkeakoulun opettaja, 21.4.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Mertsola, Jussi 2015. Turun yliopistollisen keskussairaalan nuorten- ja lastenklinikan ylilääkäri, toimialojen johtaja & professori, 21.7.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Niskala, Meiju 2015. Esitystaiteilija ja kirjailija, 5.6.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Norokallio, Helena 2015. Turun lähimmäispalveluyhdistys ry Kotikunnaan projekti-koordinaattori, 17.6. 2015. Turku. Miia Heikkilä.

Oksanen, Merja 2015. Turun kaupungin vanhusten asumispalveluiden Virikekoordinaattori, 27.7.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Petäjäjärvi, Krista 2015. Teatteri-ilmaisun ohjaaja & performanssitaiteilija, 12.5.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Rastas, Jaana 2015. Kaskenlinnan sairaalan hoitaja, 13.7.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Räsänen, Jenni 2015. Helsingin kaupungin kulttuurisuunnittelija, 25.5.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Sihvola, Sanni 2015. Projektikoordinaattori, 15.5.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Solkio, Suvi 2015. Yhteisötaiteilija, 16.6.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Takala, Pilvi 2015. Kuvataiteilija, 30.6.2015. Turku. Miia Heikkilä.

Vähämaa, Veera 2015. Sanataiteilija, 7.7.2015. Turku. Miia Heikkilä.

LIITTEET

Liite 1 Taiteilija haastattelurunko

Liite 2 Tuottaja haastattelurunko

Liite 3 Sosiaali ja terveystieteiden haastattelurunko

Liite 4 Webropol kyselylomake

Liite 5 Tatun ja Soten yhteistyösopimus

TAITEILIJAHAASTATELU

Tausta

Missä hankkeessa/ projektissa olet toiminut? Millaisia teoksia olet tehnyt sote-sektorille?

Motiivini taide projekteihin? Mitkä asiat saisivat sinut osallistumaan?

Onko jokin estänyt sinua toteuttamasta tai lähtemästä mukaan johonkin projektiin? Millaisiin projekteihin et lähtisi mukaan? Miksi?

Täytyykö soveltavaa taidetta luovan taiteilijan osata joustaa omissa taiteellisissa menetelmissään?

Missä et ole valmis joustamaan? Missä menevät rajasi?

Missä tilaajan tulisi mielestäsi osata joustaa?

Termistö

- Mitä termiä käytät itse soveltavan taiteen käytöstä? Miksi?
- Mikä termi sopisi sinusta parhaiten kuvaamaan **taiteen soveltavaa käyttöä**, jotta se olisi samalla houkutteleva taiteilijalle ja tilaajalle ja helposti ymmärrettävissä? (voi olla jo olemassa oleva tai oma keksimäsi)
- Onko termistön monimuotoisuus tuottanut ongelmia sinun ja tilaajan välillä? Miten välttää näitä ongelmia?
- Olisiko tarvetta termistön avaamiselle?
- Mitkä ovat mielestäsi yleisimmät termit tai käsitteet joihin törmätään usein soveltavan taiteen kentällä?

Mitä seuraavat termit tuovat mieleesi?

- **Hyvinvointitaide** hyvä/huono? Mitä se on?
- **Taiteen välineellistäminen** mielikuva? Käytännössä?
- **Taiteen itseisarvo** mielikuva? Käytännössä?
- Muita termejä joita olet kohdannut, jotka aiheuttavat haasteita, ongelmia tai nostavat puheenaiheita?

Arvo

- Mitä taide merkitsee sinulle projekteissa, mikä on sen tärkein tehtävä/ tavoite?
- Voiko taide olla merkityksetöntä? Milloin se on sinulle merkityksetöntä?
- Minkälaisessa arvossa taide tulisi olla projekteissa? Mistä taiteen arvo tulee?
- Voiko taiteen arvostus olla uhattuna? Tulisiko se turvata tuotannossa, jos niin miten?
- Mikä on taiteen/ taiteilijan vastuu?
- Entä tilaajan?
- Tulisiko taiteen arvosta keskustella yhdessä ennen projektin aloittamista?
- Onko sinulle tärkeää, että tilaaja jakaa samat intressit taiteen arvosta, merkityksestä ja sen tavoitteista kanssasi?
- Mitä ongelma tilanteita saattaa tulla jos käsityseroja ei käsitellä?
- Jos arvojen, tavoitteiden ja taiteen merkityksen kartoittamiseen ja yhdistämiseen olisi konkreettinen työkalu niin helpottaisiko se tilannetta? Millainen työkalu voisi esimerkiksi olla?
- **Mistä asioista tulisi keskustella ja selvittää ennen projektin aloittamista yhdessä tilaajan kanssa liittyen taiteen merkitykseen tuotannossa?**
- Mitä mieltä olet taiteen vaikutusten mittaamisesta? Onko mahdollista?
- Miten tuotetaan koskettavaa ja aitoa taidetta hyvinvoinninkentälle? Vinkit:
- Miten taide juurrutettaisiin sote-alan rakenteisiin?
- Avoimet kommentit

TUOTTAJAHAASTATTELU

Tausta

- Missä hankkeessa/ projektissa olet toiminut?
- Mihin **tuottajan** tulee kiinnittää erityisesti huomiota, kun toimii soveltavan taiteen tuotannossa? Mitä taitoja ja valmiuksia vaaditaan?
- Entä **taiteilijan**?
- Entä **tilaajan**?
- **Yhteiset vinkit soveltavan taiteen tuotantoon ja sen aloittamiseen:**
Esim. Mitä vaaditaan, jotta yhteistyö toimijoiden kanssa toimisi hyvin?
- **Mikä on tuottajan tärkein tehtävä soveltavan taiteen tuotannossa?** Mainitse viisi
- Mikä on taiteilijan tärkein tehtävä?
- Entä tilaajan?
- Mikä on yleisin kompastuskivi tuotannossa?
- Hyviä rahoituskeinoja?
- Mitkä ovat mielestäsi kolme tärkeintä asiaa, joita soveltava taide parhaimmillaan luo?
- Mitä pikaoppaassa soveltavataiteen tuotannon aloittamiseen tuottajille, tilaajille ja taiteilijoille, mitä siellä tulisi mainita?

Termistö

- Mikä on tuottajan tehtävä termistön määrittelemisessä?
- Mikä termi sopisi sinusta parhaiten kuvaamaan **taiteen soveltavaa käyttöä**, jotta se olisi samalla houkutteleva taiteilijalle ja tilaajalle ja helposti ymmärrettävissä? (voi olla jo olemassa oleva tai oma keksimäsi)

Mitä seuraavat termit tuovat mieleesi?

- **Osallistavataide**
- **Hyvinvointिताide**
- **Taidelähtöiset menetelmät**
- **Taiteen välineellistäminen**

- Muita termejä joita olet kohdannut, jotka aiheuttavat haasteita, ongelmia tai nostavat puheenaiheita?
- Onko termistön monimuotoisuus tuottanut ongelmia taiteilijan ja tilaajan välillä? Miten välttää näitä ongelmia?

ARVO

- Mitä taiteen arvo merkitsee *sinulle* tuotannossa?
- Entä taiteen itseisarvo?
- > Tarvitseeko taiteen itseisarvo turvausta soveltavan taiteen tuotannossa? Miten taiteen itseisarvo voitaisiin turvata tuotannossa?
- Miten säilyttää taiteen itseisarvo taidetta soveltaessa?
- Näetkö jotain uhkia taiteena arvostukselle tuotannossa?
- Missä vaiheessa taide on mielestäsi menettänyt arvoaan?
- Oletko kokenut taiteen merkityksen tai tavoitteiden yhdistämisen tilaajan ja taiteilijan välillä ongelmalliseksi?
- Miten välttää näitä käsityksien eroista johtuvia ongelma tilanteita?
- Millaisiin muihin mahdollisiin ongelmiin olet törmännyt?
- Mistä taiteilijan ja tilaajan tulisi sopia ja keskustella ennen projektin aloittamista, jotta taiteen merkitys aukeaisi molemmille osapuolille yhtenäisenä?
- Pystyykö taiteen merkityksen arvoa mittaamaan esim. hyvinvoinnilla, taiteilijan tunnettavuudella, rahalla jollain muulla?
- Jos voi, niin mikä olisi hyvä mittari?
- Jos arvojen, tavoitteiden ja taiteen merkityksen kartoittamiseen ja yhdistämiseen olisi konkreettinen työkalu niin helpottaisiko se tilannetta? Millainen työkalu voisi esimerkiksi olla?

SOTE-HAASTATTELU

Tausta

Missä hankkeessa/ projektissa olet toiminut?

Motiivini taide projekteihin? Mitkä asiat saisivat sinut osallistumaan?

Onko jokin estänyt sinua toteuttamasta tai lähtemästä mukaan johonkin projektiin?
Millaisiin projekteihin et lähtisi mukaan? Miksi?

Joustavuus: Täytyykö soveltavaa taidetta tuottavan taiteilijan osata joustaa omissa taiteellisissa menetelmissään? Missä menevät taiteilijan vapaudet?

Missä olisit valmis joustamaan?

Missä et ole valmis joustamaan? Missä menevät rajasi?

Termistö

- Mitä termiä käytät itse soveltavan taiteen käytöstä? Miksi?
- Mikä termi sopisi sinusta parhaiten kuvaamaan **taiteen soveltavaa käyttöä**, jotta se olisi samalla houkutteleva taiteilijalle ja tilaajalle ja helposti ymmärrettävissä? (voi olla jo olemassa oleva tai oma keksimäsi)
- Onko termistön monimuotoisuus tuottanut ongelmia sinun ja taiteilijan välillä? Miten välttää näitä ongelmia?
- Olisiko tarvetta termistön avaamiselle?

Mitä seuraavat termit tuovat mieleesi?

- **Hyvinvointitaide** hyvä/huono?
- **Taiteen välineellistäminen** mielikuva/käytäntö
- **Taiteen itseisarvo** mielikuva/käytäntö

ARVO

- Mikä luo taiteelle merkitystä tai mikä on sen **tärkein tehtävä/tavoite**?
- Voiko taide olla merkityksetöntä?
- Minkälaisessa arvossa taide tulisi olla projekteissa? Mistä taiteen arvo tulee?

- Onko sinulle tärkeää, että taiteilija jakaa samat intressit taiteen soveltamisesta, merkityksestä ja arvoista kanssasi?
- Oletko törmännyt erilaisiin arvonäkökulmiin soveltavan taiteen käytössä sote-palveluissa? Esim. Taiteilijat, hoitohenkilökunta?
- Millaisia ongelmia saattaa tulla kun arvokäsityksiä ei käsitellä?
- Jos arvojen, tavoitteiden ja taiteen merkityksen kartoittamiseen ja yhdistämiseen olisi konkreettinen työkalu niin helpottaisiko se tilannetta? Millainen työkalu voisi esimerkiksi olla?
- Tulisiko taiteen arvosta keskustella yhdessä ennen projektin aloittamista?
- **Mistä asioista tulisi keskustella ja selvittää liittyen taiteen merkitykseen tuotannossa ennen projektin aloittamista yhdessä taiteilijan kanssa liittyen taiteen merkitykseen?**
- Pystyykö taiteen vaikutuksia mielestäsi mittaamaan? Millä?
- Miten tuotetaan onnistuneesti taidetta sosiaali- ja terveysalan piiriin? Vinkit:
- Avoimet kommentit

Hyvinvoinnin välitystoimisto

Hyvinvoinnin välitystoimisto on valtakunnallinen Humanistisen ammattikorkeakoulun hallinnoima keväällä 2015 käynnistynyt hanke. Hanke tekee yhteistyötä tuottajien, taiteilijoiden sekä SOTE-alan kanssa, sekä pyrkii ratkomaan ongelmia, joita taiteen ja SOTE -alan kohtaamisissa on ilmennyt. Hankkeen tarkoituksena on perustaa osaamis- ja innovaatioverkosto, joka kouluttaa, verkostoi, tukee, neuvoo ja kehittää soveltavan taiteen kenttää, sekä yhdistää tarjontaa ja kysyntää.

Tällä lyhyellä (n.15 min) kyselyllä haluamme kartoittaa hankkeen toimialoilla työskentelevien henkilöiden mielipiteitä ja odotuksia, joiden avulla voimme kehittää monialaisen kentän toimintaa. Kyselyllä haluamme saada tietoa suoraan kentältä, jotta hanke voi toteuttaa sellaisia palveluja, joille on aidosti tarvetta.

Soveltava taide voidaan määritellä monin eri tavoin. Usein puhutaan soveltavasta taiteesta, kun taiteen keinoja käytetään tai sovelletaan taidekentän ulkopuolella. Esimerkkinä taiteelliset työpajat eri aloilla. Tämän hankkeen sisällä soveltava taide käsittää sosi-aali- ja terveysalle tuotua taidetta. Tällöin soveltavan taiteen tarkoituksena on edistää kokonaisvaltaista hyvinvointia kulttuurin ja taiteen keinoin. Esimerkkeinä tällaisesta on mm. sairaaloihin tai vanhainkoteihin viety taide ja kulttuuri.

Vaikkei sinulla ole aikaisempaa kokemusta soveltavan taiteen projekteista, vastauksesi

on silti tärkeä.

TAUSTA

1. Työskentelen *

☐ Kulttuurialalla tuottajana

Olen opiskelija, mikä alan?

☐

☐ Kulttuurialalla taiteilijana

☐ Sosiaali- ja terveysalalla

2. Oletko ollut mukana soveltavan taiteen hankkeessa/projektissa? *

Kyllä. Kerro lyhyesti minkälaisessa sekä miksi olit mukana?

☐

☐ En

3. Miksi et ole osallistunut soveltavan taiteen projektiin lainkaan tai niin usein kuin olisit halunnut? Voit valita enintään kolme vaihtoehtoa. *

☐ Ajan puute

☐ Työvoiman puute

☐ Kokemuksen puute

☐ Tiedon puute

☐ Taidon puute

☐ Oikeiden yhteistyökumppanien löytämisen hankaluus

☐ Negatiiviset aiemmat kokemukset

☐ Rahoituksen puute

☐ Ei kiinnostusta

☐ Ei estettä

4. Mikä sinulle on tärkeää soveltavan taiteen projekteissa? Valitse mielestäsi viisi tärkeintä kohtaa. Voit vastata vaikkei sinulla ole aikaisempaa kokemusta soveltavan taiteen projekteista. *

- ☐ Löytää yhteinen kieli eri alan toimijoiden välille
- ☐ Verkostojen luominen ja ylläpitäminen
- ☐ Juurruttaa taide osaksi sosiaali- ja terveysalaa
- ☐ Selkeä ja säännöllinen viestintä toimijoiden kesken
- ☐ Tavoitteiden yhteinen kartoittaminen
- ☐ Seuranta ja tuloksellisuuden mittaaminen
- ☐ Raportointi ja kunnon lopetus
- ☐ Ammattiosaamisten vahvuuksien ja heikkouksien tasavertainen huomioiminen
- ☐ Selkeä työn ja vastuunjakko
- ☐ Positiivisen asenteen ja innostuksen ylläpitäminen
- ☐ Yhteistyön taloudellinen tuottavuus
- ☐ Taiteen itseisarvon säilyttäminen
- ☐ Hyvinvoinnin edistäminen
- ☐ Joku muu

5. Mitkä ovat avoimet neuvosi soveltavan taiteen tuotantoon?

—

—

—

1000 merkkiä jäljellä

TERMIT

Soveltavan taiteen kentällä on paljon muuttuvaa ja uutta termistöä, joihin et ole välttämättä törmännyt. Termistö kehittyy kokoajan ja haluamme tietää, millä tavoin soveltavan taiteen termistö on vakiintunut kentällä.

6. Kerro parilla lauseella, mitä seuraavat termit merkitsevät sinulle tai miten ymmärrät ne.

Hyvinvointitaide _____

Osallistava taide _____

Taiteen itseisarvo _____

Taiteen välineellistäminen _____

Hoivataide _____

Taidelähtöiset menetelmät _____

7. Onko termistön monimuotoisuus aiheuttanut ongelmia työskentelyssäsi? *

Erittäin paljon, millaisia?

☐

Paljon, millaisia?

☐

☐ Ei juurikaan

☐ Ei lainkaan

8. Onko olemassa termejä omalta alaltasi liittyen soveltavaan taiteeseen, joita ei usein ymmärretä? *

Kyllä. Mitä termejä?

☐

☐ Ei

9. Oletko törmännyt sellaisiin soveltavan taiteen kentän termeihin, joita sinulla on ollut hankaluuksia ymmärtää? *

Kyllä. Minkälaisiin?

☐

☐ En

10. Mikä termi sopisi sinusta parhaiten kuvaamaan taiteen soveltavaa käyttöä, jotta se olisi samalla houkutteleva taiteilijalle ja tilaajalle sekä helposti ymmärrettävissä? (Voit ilmoittaa jo olemassa olevan termin tai keksiä kokonaan uuden)

1000 merkkiä jäljellä

MONIALAISUUS

Hyvinvoinnin välitystoimisto järjestää kaksi vuoden kestoista täydennyskoulutusta. Koulutus on suunnattu työelämässä toimiville taiteilijoille, tuottajille sekä sosiaali- ja terveysalan työntekijöille. Koulutuksen tarkoituksena on juurruttaa soveltavaa taidetta osaksi hyvinvointi- ja terveyspalveluja. Täydennyskoulutus lisää alojen välistä yhteistyötä. Täydennyskoulutuksessa suunnitellaan projekteja, jotka myös toteutetaan käytännössä. Ensimmäinen koulutus alkaa lokakuussa 2015.

11. Nykyisen koulutuksesi taso *

- ☐ Lukio/ammattikoulu
- ☐ Korkeakoulututkinto
- ☐ Ylempi korkeakoulututkinto
- ☐ Yliopistotutkinto

Muu, mikä?

☐

12. Näkökö monialaisuus omassa työssäsi? *

Tässä kysymyksessä monialaisuudella tarkoitetaan nimenomaan kulttuurialan sekä sosiaali- ja terveysalan kohtaamista.

Kyllä, miten?

☐

- ☐ Ei

13. Lisäisikö monialainen koulutus parempia edellytyksiä työskennellä ammattisasi? *

Kyllä. Miten?

☐

- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

14. Oletko osallistunut aiemmin moniammatilliseen koulutukseen? *

☐ En ole osallistunut

☐ Kyllä. Mihin ja milloin ja vastasiko koulutus odotuksiasi?

☐

15. Mitä erityistä huomioitavaa on alallasi, jota taiteilijoiden/tuottajien tai SOTE-alan työntekijöiden olisi hyvä ottaa huomioon työskennellessä kanssasi?

1000 merkkiä jäljellä

16. Mitä toivoisit soveltavan taiteen monialaisen koulutuksen tarjoavan?

—

—

—

1000 merkkiä jäljellä

ARVOT

Soveltavan taiteen tuotannossa nousee usein esille taiteen merkitys ja se, mitä taiteella pyritään saavuttamaan. Puhutaan niin sanotusta taiteen arvokysymyksestä. Toimijoilla voi olla hyvin erilaisia käsityksiä tästä, siksi aihe nostaa esille paljon kysymyksiä, kuten: Halutaanko taidetta käyttää välineenä, jonka avulla saavutetaan parempaa hyvinvointia, taloutta, työllisyyttä? Koetaanko taide itseisarvoksi, jolloin se jo itsessään synnyttää kokemuksia, jotka saattavat näin edistää tavoitteita? Vai voiko taide olla näitä molempia yhtäaikaaisesti?

17. Miten mielestäsi taiteen arvo on mitattavissa? Voit valita enintään kolme vaihtoehtoa. *

- ☐ Rahalla
- ☐ Taiteen lisäämällä hyvinvoinnilla
- ☐ Taiteilijan tunnettuudella

- ☐ Tuloksellisuudella
 - ☐ Taiteen arvoa ei voida mitata
 - Jollain muulla/millä tavoin?
 - ☐
-

18. Mikä seuraavista ovat mielestäsi kolme tärkeintä asiaa, joita soveltava taide parhaimmillaan luo? *

- ☐ Hyvinvoinnin edistäminen
 - ☐ Työllisyyden lisääminen
 - ☐ Taiteen soveltaminen taidealan ulkopuolelle
 - ☐ Yhteistyö eri toimialojen kesken
 - ☐ Innovaatioiden kehitys
 - ☐ Minulla ei ole kokemusta
 - Muu mikä?
 - ☐
-

19. Missä seuraavissa olisit valmis joustamaan, jotta pääsisit yhteiseen tavoitteeseen tilaajan/taiteilijan kanssa? *

- ☐ Taiteellisissa ratkaisuissa
 - ☐ Palkassani
 - ☐ Työajoissani
 - ☐ Omissa tavoitteissani
 - ☐ Henkilökohtaisissa arvoissani
 - ☐ Hyvinvoinnin edistämisessä
 - Muussa, missä?
 - ☐
-

☐ En olisi valmis joustamaan

20. Oletko kokenut arvostelua siitä, että tekemäsi/tilaamasi/tuottamasi soveltava taide ei ole niin sanottua "oikeaa taidetta"? *

☐ Kyllä

- ☐ En
- ☐ Minulla ei ole kokemusta

21. Oletko kokenut taiteen merkitysten ja tavoitteiden yhdistämisen tilaajan tai taiteilijan kanssa hankalaksi? *

- ☐ Kyllä
- ☐ En
- ☐ Minulla ei ole kokemusta

22. Mistä asioista tilaajan ja taiteilijan olisi hyvä sopia/keskustella ennen projektin aloittamista?

1000 merkkiä jäljellä

23. Voiko taiteen soveltava käyttö aiheuttaa jonkinlaisia uhkia omalla työkentälläsi? Jos voi, millaisia uhkia?

1000 merkkiä jäljellä

24. Tulisiko taiteen itseisarvo turvata soveltavan taiteen projekteissa?

- ☐ Kyllä, miten?

- ☐ Ei

25. Mitä on mielestäsi merkityksetön taide?

—

—

1000 merkkiä jäljellä

TATUN JA SOTEN YHTEISTYÖSOPIMUS

**HYVINVOINNIN
VÄLITYSLOIMISTO**

Hyvinvoinnin välitystoimisto on ESR-rahoitteinen hanke, josta vastaa Humanistinen ammattikorkeakoulu ja partnerit ovat Turun amik, Saimaan amik ja Jyväskylän yliopisto. Mukana myös Taiteen edistämiskeskus ja Turun sekä Jyväskylän kaupungit.

Erillis- ja
yhteistyösopimus

Teksti ja taitto: Milla Heikkilä ja Oona Tikkaola
Hahmot: Hannu Heikkilä
Graafinen teline: Roy Gonzalez, Kujailutus

KOHDERYHMÄ

Kohderyhmän erityispiirteet
Mitkä ovat kohderyhmän erityispiirteet, rajoitteet, historia jne?

Vaitoelovelvollisuudet, itsemääräämisoikeus ja muut kohderyhmään liittyvät käytännön asiat
Mitä käytännön asioita tulee ottaa huomioon kyseisen kohderyhmän kanssa työskennellessä?

Kohderyhmän kuuleminen
Kohderyhmän edustajan kommentit suunniteltuun taideohjelmintaan.

Taiteilijan ja kohderyhmän ensimmäinen kohtaaminen
Koska, missä ja miten taiteilija ja osallistujat tapaavat ensimmäistä kertaa?

MOTIVAATIO

Miksi olen tässä?
Mikä on oma roolini?
Mita haluan saavuttaa ja mikä on tavoitteeni?
Missä olen valmis joustamaan?
Missä menevät rajani?

KÄYTTÄNNÖN ASIAT

Taiteelliset menetelmät
Mitä työkaluja ja menetelmiä taiteilija käyttää työssään?

Roolit
Työnjaon ja roolien, vastuuden ja velvollisuuksien sopiminen.
Kuka on taiteilijan apuna tarvittaessa? Kuka on vastuussa mistäkin?
Kuka on taiteilijaa vastassa ensimmäisenä päivänä?

Avun tarve
Missä asioissa kukin pystyisi auttamaan toista ja missä asioissa kukin osapuoli voi tarvita apua?

Raja-alueet
Missä kulkee yhteistyöskentelyn raja-alueet? Mitkä asiat voivat vaikuttaa työskentelyynne ja millä tavalla oma työskentelyne saattaa vaikuttaa muiden työskentelyyn?

Seuranta, mittaus
Miten toteutetaan ja kuka on vastuussa?

Dokumentointi
Miten toteutetaan ja kuka on vastuussa?

Taiteilijan palkkio
Palkan määrä ja maksuaikataulu.

Tilat ja välit
Miltä näkökulmasta on taiteilijan tilantarve?
Minkälaisia välineitä taiteilija käyttää ja tarvitsee?
Tarvitseeko taiteilija opastusta tai erityisoloja?

Toimintaympäristö
Toimintaympäristön arki ja muut käytännön asiat.

Aikataulu
Täsmällisen aikataulun tekeminen ja deadlinejen sopiminen.
Välitkauden /hsien ajan ja paikan sopiminen.

Informointi
Kuka hoitaa yhteisön, kohderyhmän ja sidosryhmien informoinnin?
Mitä asioita tulee informoida ennen taiteilijan tuloa?

Viestintäkanava
Yhteisen, kaikille helpokäyttöisen viestintäkanavan sopiminen

YHNMÄRYS TAIDEYÖSKENTEIN LUONTEESTA

Toivomukset teemoista ja mahdollisista aiheista
Toivomukset teemoista ja sisällöistä. Onko kiellettyjä aiheita?

Toivomukset taiteen merkityksestä tekijöille ja kohderyhmälle
Minkälaisia merkityksiä taiteella haluttaisiin olevan kohderyhmälle, taiteilijalle ja tilaajalle?

Tavoite ja toivottu tulos
Mitkä ovat toiminnan yhteisesti toivotut tavoitteet ja tulokset?

Yhnmäryksen epävarmuudesta
Esittämään tilaajalle esimerkki taiteen epävarmuudesta

Yhnmäryksen mittauksen hankaluudesta
Ottaka huomioon vaikutusten mittauksen hankaluus ja kärsivällisyyden tarve. Voimakkaita vaikutuksia voi syntyä lisäksi pitkän ajan kuluessa toiminnan loppumisen jälkeen.

Yhnmäryksen taiteen vaikuttavuudesta
Keskustelkaa taiteen vaikutuksista.
Taide tulee aiheuttamaan reaktioita yhteisössä, myös sellaisia, joita ei välttämättä pystytä ennustamaan.
Olkaa rohkeita hyväksymään tämä.

Taiteen ja terapian ero
Taiteilija ei ole terapeutti, vaikka taide voikin olla terapeutista.

Ylätyöskentely
Mitä ylätyöskentelyä voi esiintyä? Esim. mahdolliset epidemiatapaukset.

Varasuunnitelmat
Varasuunnitelman laatiminen ylätyöskentelyn varalle. Mihin asti varasuunnitelmat ovat käytettävissä ja milloin ne sulkeutuvat pois?

Yhteinen terminologia
Mitä termiä käytätte taiteellisesta työskentelystä?
Mikä on sen merkitys taiteilijalle ja tilaajalle?

Pelot ja uhkakuvat
Käykää läpi mahdolliset pelot ja uhkakuvat, jotka nousevat esiin suunnitelmasta.

Olemme keskustelleet ylläolevista asioista ja sitoudumme yhdessä tukemaan taiteellista onnistumista.

ssa / / 20

Taiteilija/tuottaja

Tilaaja